


HALÁSZAT



IV. ÉVFOLYAM 1. SZÁM



A 135 KG-OS VIZA —

— lemérése nem könnyű dolog. A paksi halászok azért megpróbálnak ezzel a nehéz feladattal. Sőt még nehezebbel is.

(Pékh felv.)

A TARTALOMBÓL:

A természetes vizek ivadékolása
Gyakorlati tanácsok a hasvizkór
megelőzésére

Az új termelői árrendszer
HTSz-híradó

A ponty mélyhűtése

Hazai tokféléink

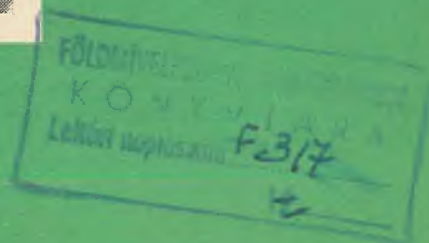
A halak szagrádíója

Úszó etetőtálca

A súlyomtermesztés

Külföldi lapzemle

FÖLDMŰVELÉSÉRTI MINISZTERIUM KÖNYVTÁRA
Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 11. sz.



1957 ÁPRILIS



Hej, halászok, halászok!...

A magyar haltenyésztési kutatómunka „fellegvárában“, a rózsadombi HAKI-ban az egész ország halászatának és haltenyésztésének problémái és feladatai előttünk állnak. Állandóan foglalkozunk a halászatfejlesztés időszzerű kérdéseivel is. Jómagam nem tartozom azok közé, akik túl sokat fordultak meg a halászok körében, mert rendszerint csak akkor jutok közelük, amikor baj van a vízzel, pereskednek a gyárakkal és helyszíni vizsgálatot kell tartani. Mégis közel jutott hozzám a halász, mint ember és most erről szeretnék írni.

Sohasem fogom elfelejteni egyik halász barátomat, aki tulajdonképpen nem is hivatásos halász abban az értelemben, hogy csak a halászatot foglalkoztató. A Szelidi-tó partján ismertem meg. Amikor a halászlól, mint emberről írok, mindig eszembe jut Imre bácsi, meg Szivar nevű kutyája: mert Imre bácsiban egyesült mindaz a tulajdonság, ami a halászt, mint embert jellemzi. De nézzük sorra.

A tóparti kis épületben ott sorakoznak a táplás halászélethez szükséges egyszerű szerszámok, no és a főzéshez legszükségesebb eszközök, mint általában minden halászkunyhóban. A táplás ladik gémeskútra emlékeztető állványzatával némán áll lenn a parton, beljebb kikötve a haltartóbárka. A távolból motonkerékpár berregése hallatszik. Szivar kutyának jökedve támad... megjött a gazda... Állványozómunkás nagy építkezéseknél; munka után első a tó, a halászat. Imre bácsi kinn alszik. Sokszor hónapokat tölt kinn. Munka után este és éjjel halászik, meg hajnalban. Nem érzi jól magát a városban. Igazi környezetét kinn, a szabadban, a tóparton találja meg.

A halászt, mint embert elsősorban a mélységes természetszeretet, a természethez tartozás jellemzi. Hiszen lehetnek szebb élményei másnak, mint a halásznak, aki éjjel-nappal ott él a vízen vagy a vízparton és a nyugodt, tiszta viziútkörben meglátja a parti fákat, bokrokat, a felhőket és önmagát? Éjjel pedig a csillagok fürdenek meg a vízben. De átéli a viharokat, megküzd a széllel, látja a hullámok játékát, a jéggel, hóval fedett tavat. A halász a természet embere. A tó és környékének élete mélyen a lelkébe vésődik, a víz szerelmese. Nem érzi jól magát otthon, alig várja, hogy kinn élhessen a maga világában.

Aztán elkezdődik a küzdelem a vízzel. Ezer fufang, sokoldalú természetismeret szükséges ahhoz, hogy ismerje a haljárás, a halmozgás titkait. Tudását részben az öreg halásztól kapja, de többnyire a maga élettapasztalata tanítja meg a fogásokra.

Órák hosszat emelgeti a táplót, ki-

tüzogeti vagy felnézi a varsákat a magános halász. Szivar kutya ott üldögél vagy alszik a ladik farában. Egyedüli társa Imre bácsinak a magános, csendes éjszakában. Kitartás, kitartás a végtelenségig, a sikertelen, eredménytelen táplizás után is újra kezdés, türelem a halász örök emberi vonása. Ebből fakad nyugalma, méltósága, higgadt megfontoltsága, de sok halász hallgatagsága. Megszokta a hosszú türelmes hallgatást, a csendet.

A küzdelem izmossá, keménnyé teszi. Az eredményes halászat, zsákmány öröme felemeli, tudja, hogy nem mindig egyforma a halász-szerencse. A jó halászat szinte gyermeki örömmel tölti el, büszke a zsákmányára, van beszédtemája, évekig emlegeti sikereit, ügyes fogásait. Tekintélyre tesz szert.

Tapasztalt szegedi halászlól hallottam, hogy az egyetem részére dolgozott. Bármikor sikerrel jár halászat. Messze híre van. Ismeri a víz minden titkát. Az ilyen halászok igazi mesterei, művészei foglalkozásuknak. De miért nem karoljuk fel őket jobban, miért nem velük együttműködve képezzük a jövő halászeit? Miért nem írunk róluk többet és miért nem írunk halász életrajzokat?

Már a magános halász is, mint ember sajátos és örök emberi értékeket hord magában. Hát még a halászcsaládok, halász „dinasztiák“, amelyekben apáról fiúra száll a mesterség és biztosan vannak még olyan magyar halász-családok, melyek ősei talán a honfoglaláskori ősfoglalkozást űző halászélethez nyúlnak vissza. Szeretném felhívni a halászélethez foglalkozó néprajzosaink figyelmét ezekre a témákra is.

A halászat azonban közösségi ős-

foglalkozás is. A halászzal foglalkozó ősi közösségek sajátos életformát alakítottak ki. Ma is találkozunk még ennek maradványaival, bár ma már sokkal inkább előtérbe lép az ősi halászközösségek helyett a közösségi halászat olyan formája, melyben csak egy-két igazi halász viszi az irányítószerepet, a halászok többi tagja alkalmi munkás, akik idényszerűen állnak be a lehalásztásokhoz hálóvontatóknak.

A halászat, mint közösségi foglalkozás nagy összefogó erő, a kollektív munka ősfomái közé tartozik. Tele hagyományokkal és szükség-szerűen biztosította az idősebb, tapasztaltabb halászok tekintélyét, vezetőszerepét a közösségben. Addig, amíg az ilyen primitív és hagyományos halászközösségek főfoglalkozása a halászélethez volt, biztosították az utánpótlást is, mert apáról fiúra szállt a mesterség, állandó formák között maradt meg és a vízterületek is ugyanazok voltak.

Sokszor beszélgettünk arról, hogy a halászat, mint elsődleges foglalkozás, kiveszőben van. A gyáripar fejlődése igen sok halászt von el a halásztól. A biztosabb, egyenletesebb, nagyobb kereseti lehetőség lassan elvonja halászaikat ettől az ősfoglalkozástól. A halászat — és itt a hivatásos halászatra gondolok — háttérbe szorulása, kiveszése azonban eléggé általános elkeseredésre is visszavezethető. Többek között igen nagy mértékben veszítették kedvüket halászaik a vízszennyezésekkel szembeni eredménytelen küzdelem miatt is.

Talán fordulópont következik be a magyar természetesvízi halászatban? A magyar halászélethez fejlődésnek, erőszakos megváltoztatásának módszere helyett többet kellene foglalkoznunk a természetszerű fejlődés útjával és a halászközösségek életével is. Ehhez a kérdéshez természetesen elsősorban a halászok hozzászólásait, írásait várjuk.

Dr. Donázy Ernő



Nádpallóval védett töltés-szakasz a mekényesi tógazdaságban

(Fóris felv.)

lön kis tavakban neveltük tenyészsülökké. Még a ragadozó ivadék szükségletünket is állandóan magunk állítottuk elő, hogy a süllő ikrával, vagy harcsaivadékkal ne fertőzzük tavainkat.

Hiszem, hogy rajtunk kívül még nagyon sok tógazdaság járt el hasonló módon s így több tógazdaság rendelkezik hasvízkórmentes állománnyal. *Sürgős kormányfeladatnak tartom, hogy ezeket a hasvízkórmentes állományokat felderítsék, hivatalos nyilvántartásba vegyék, ellenőrizzék azok betegségmentességét s állapítsák meg azok tenyésztési minőségét és megfelelés esetén vegyék azokat igénybe új állományok létesítésére és fertőzött állományok fokozatos lecserélésére.* Őszi lehalászásakor bizottságok végeztek el ezt a nagyon fontos feladatot.

Itt ismét a mi gödöllői halállományunkra gondolok és azt mondom, hogy szinte vétek a mi kis 100 holdas tógazdaságunk közel 450 q-s múlt évi pontytermését nagy részben étkezési célokra felhasználni! Amellett, hogy hasvízkórmentes az állományunk, annak alapanyagát a háborús pusztítások után magam válogattam 1947 évben Biharugrán a legkiválóbb Corchus halakból!

A hasvízkór további széthurcolásának a megakadályozására a legszigorúbban tiltassék meg az, hogy bárhová is szállíthassanak kihelyezésre fertőzött halakat!

A hasvízkóros fertőzés elterjedésének és állandósulásának másik oka a helytelen vízgazdálkodás.

Nagyon sok tógazdaság kényszerül arra, hogy egyes tavainak a vizét a következő évben újból felhasználja alsóbb fekvésű taviban, ahová a vizet lehalászásakor leengedheti. Fertőzés esetén a vízzel együtt a rácson átkerülő apró halak, planktonok és egyéb vírusgazdák magukkal viszik a fertőzést a következő évre. Az ilyen tavakba kihelyezett halállomány súlyosan fertőződik tovább és őszi nagy veszteségeket szenved! A vízhasználatnak és víztakarékosságnak ezt a módját nem vol-



A soroksári Raffás brigád szelektál a Dunaágban

(Pék felv.)

na szabad alkalmazni ott, ahol hasvízkóros fertőzés van.

Pár évvel ezelőtt alkalmam volt egyik dunamenti nagyobb tógazdaságban a vízhasználatnak ezt a helytelen módját tanulmányozni. Javasoltam a részükre azt, hogy egy vízszolgáltató árok megásával közvetlenül a Dunából vegyenek évente fertőzésmentes halállományt s végleg megszabadulhatnak a hasvízkórtól.

A betegség megszüntetésére, vagy legalább is csökkentésére roppant fontos a tavak téli szárazon tartása. *Mi Gödöllőn minden télen szigorúan szárazon tartjuk tavainkat s részben ezzel is biztosítjuk halállományunk egészségességét.* A tél fagya a legjobb tőfertőtlenítő. S hogy legyen elég vízünk a tavak újratöltésére, a tél második felében bekövetkező hóolvadások vizét már mind felfogjuk a tavak újratöltésére. A hóle egyébként is a táplálékban (trágyalében) leggazdagabb vizet szolgáltatja a planktonokon keresztül a halak részére. Unger Emil professzor, a mi nagy tanítómesterünk és kiváló halásztársunk sok ízben végzett nálunk plankton vizsgálatot és mindenkor csodálkozással állapította meg tavaink korai és nagy plankton készletét. Egyszerűen állapítottuk meg, hogy vi-

zünk plankton gazdagságát a hólelének köszönhetjük nagyrésztben.

Gödöllői halállományunk állandó hasvízkórmentességének okait kutatva többször gondolok arra is, vajon a takarmánymész állandó és rendszeres etetése nem kedvező-e a hasvízkór megelőzésére. Mi ugyanis 1928. év óta haleleségünkhöz állandóan hozzákeverünk mintegy 4% ásványi eredetű takarmánymestret. A mész etetést annak idején mi halaink csontlágylása (rahitisze) megszüntetésére vezettük be. Sikerült is halaink gerincferdülésben jelentkező csontlágylását teljesen megszüntetni (1928 évben beszámolójt írtam erről „Halászat“ szaklapunkban).

Végül fokozott jelentősége van hasvízkóros tógazdaságokban az értéktelen járulékhalk irtásának. Ezek az apró „vírusgazdák“ vízleeresztéskor a rácson átkerülve viszik tovább a fertőzést alsóbb tavakba és szabadvizekbe. Ilyen tógazdaságokban indokolt a ragadozók (főleg a süllők) fokozott elszaporítása. A kis süllők a legalcalmasabbak arra, hogy a tavak értéktelen halainak a szaporulatát pontosan kiirtsák.

Ezek a fertőzött apró halak kedvező vízfolyás mellett sokszor a tavak feletti árkok vizébe is elkerülnek, a betegséget ott fenn tartják s idővel újból visszakerülhetnek a tavakba.

(Báldi B.)



Hogyan zavarja a törpeharcsa

— MÁS HALAK ÍVÁSÁT? ...

Köztudomású, hogy a törpeharcsa nagymérvű halpusztítása mellett egyben az ikrának is veszedelmes dézsmálója s ezért az ivatótavakban megsokszorozott gondossággal kell ezt a sajnos, ma már mindenütt jelenlevő kis ragadozót távortartani. Az apróhal és ikrafogyasztás mellett van azonban még egy másik kártétele is, amelyet évekig tartó feltételezés után az idén bizonyossá tettek akváriumi megfigyeléseim. Olyan helyen, ahol túlságosan sok a törpeharcsa, vagy annyira szűk helyre van szabva a tenyészhalak mozgása, hogy semmiképpen nem érzik ikrájukat biztosítva a kis ragadozó elől, az anyák ivásának menete erősen zavarttá lesz, vagy teljesen el is maradhat az ikrakerakás.

Elsőízben Biharugrán 1951-ben kerültem szembe ezzel a problémával. Telettétőben ivattunk anyapontyokat, és, ha jól emlékszem, három teljesen egyformán előkészített, azonos körülményeket biztosító telelő közül kettőben szabályszerűen folyt az ivatás, a harmadikban nem akartak letni az anyák. Amikor a teljesen érett pontyokat másik ivatóba helyeztük, az ivás nemsokára megtörtént. A negatív eredményt adó telelőben sok törpeharcsát (ivadéktól a kifejlettéig minden nagyságban) találtunk és Tóth József vetette fel először azt a gondolatot, hogy hátha az apró ragadozóhalak jelenléte készítette ikravisszatartásra az anyahalakat.

A második még kirívóbb esetet

egy rizsföldi ivatásnál tapasztaltam. Kisméretű szükségivatóban nagy ponty törzset ivattunk. Egyik ikrás sem akart itt letni. A fordás ismételt megindult és újra meg újra abbamaradt. Visszagondolva a biharugrai esetre, szétválasztottam az ikrásokat. Az új, előzőleg gondosan előkészített, minden szeméthalmól megtisztított ivóhelyen az ivás azonnal megtörtént. A régi ivatóban visszahagyott ikrás harmadnapra elpusztult.

Az egészen friss hullából gyenge érintésre, simogatásra könnyűszerrel ki lehetett fejteni az ikratömeget. Lecsapoltuk a telelőt. Egy törött zsüprács magyarázatot adott arra, hogy miképpen telt meg az anyagárokából elképesztő mennyiségű törpeharcsával az ivató.

Az idén tavasszal az állatkerti akváriumban csapósügerek ivatása adott alkalmat arra, hogy nyugodt körülmények között megfigyelhessem a törpeharcsának ivást gátló szerepét. 3000 l-es sziklás oldalú, nagyszemű kavicsal talajozott medencében lakott 1 ikrás + 3 tejes sügér. Velük együtt élt idestova fél év óta egy kifejlett törpeharcsa is. A sügerek a rájuk jellemző módon mozogtak a medencében, a törpeharcsa azonban behelyezésének első napja óta egy sziklarepedésbe szálásolta be magát és onnan a háló nyelével sem lehetett kihajtani. Táplálkozni is csak éjszaka hagyta el a rejtékét. Nem egyszer ki kellett venni s külön megetetni, mert a

falánk sügerek között nagyon kevés volt a fabat, amit még ő is elkapott.

Véletlenül még a nászjáték kezdetén észrevettem, hogy ivni készülnek a sügerek, s úgyszólván a legelső jelektől kezdve végig tudtam nézni az egész keservesen hosszan tartó jelenetet. Amint az ikrás sügér hozzákezdett a helykereséshez s a három tejes természetesen a nyomába eredt, nagy meglepetésre a törpeharcsa is elhagyta örökös rejtékét és csatlakozni próbált a tejesekhez. A him sügerek azonnal nekifordultak és ismételt ellentámadásuk után a törpe két szikla közé úgy helyezkedett leszállásba, ahonnan mindenütt szemmel tarthatta az ikrást és egyben védett volt a tejes sügerek támadása elől. A jelenet késő délután kezdődött el és míg az akváriumteremben tartózkodtam, nem történt semmi sem. Másnap reggelre a medence alján féldiónyi ikrát találtam. A törpe ugyanazon a helyen leselkedett, az ikrás sügér himjeitől követve körbe-körbevizsgálta a minden jel szerint ikrakerakásra kiválasztott követ. Egész napon át szakadatlanul tartott a sügerek kergetőzése. Az ikrás dél felé már szemmel láthatóan holtfáradt volt. Gyakran, mint egy hasvizkörös ponty, elerőtlenedve lebegett, hasi táján görcsös rángások látszóttak, erősen meggyorsult a kopolytúmozgás és a hal valósággal zihálni látszott.

A jelenlevő megfigyelők érkezésük sorrendjében, egymástól függetlenül úgy vélték, hogy az ikrától duzzadó sügéranya valamilyen ok miatt visszatartja az ikrát és nem tud letni. Huszonhat óraja észleltem a fordás kezdetét s kivéve a megfigyelés nélkül maradt esti-éjszakai órákat, a tejesek szakadatlanul hajtották az ikrást. Látna az anya végső kimerültségét, a tógazdasági tapasztalatokra gondolva kifogtam a törpeharcsát. Nem sokkal azután az ivás szabályszerűen megtörtént.

Ezekután nem kétséges előttem, hogy olyan szűk helyen, mint egy akvárium, vagy akár, mint egy kisméretű ivató, ahol nem érzi magát teljes térbeli biztonságban az ikrapusztító elől, csak nehezen, nagykeservesen, vagy egyáltalában nem ivik le az anyahal. Igazolva látom Tóth József egykori feltevését és szeretném még most a tenyészidő kezdete előtt felhívni a tógazdák figyelmét a törpeharcsa-asszisztencia veszedelmes voltára. Csak vadhalmentes, ép rácsoszatú zsüppel ellátott ivatóban ivassunk, mert sok, érthetetlennek látszó, sikertelen ivatásnak lehet okozója a kinti vizekből bekerülő ragadozó. Ez azonban egy kis gondossággal, előrelátással kiküszöbölhető.

S. I.



A 135 kg-os vizát a dunapataji bokor fogta. Tagjai — balról jobbra: Kovács Tibor, Sipos Ferenc bokorvezető, Orova József, Nyitrai Ferenc és Mészáros Pál

(Pék felv.)

Március végére kinyíltak a barackfák, s ezzel egyidőben megkezdődött a süllők ivása is. Az ingadozó időjárás folytán a süllőivás zömmel április közepére esik.



HALAK —

— amelyekről eddig keveset hallottunk ...

Az angolna, a tengereknek és édesvizeknek ez a rejtélyes életű, titokzatos hala csak nagyrítkán esik zsákmányul hazánkban, nem is honos nálunk, hanem csak úgy véletlenül kerül vizeinkbe, a Dunába és a Balatonba. És többnyire a horgászok apróhállal vagy gílisztávnál csalizott készségén veszt rajta főleg éjnek évadján, karcsú, kígyószerű testével ugyanis a legsűrűbb szemű hálóból is kibújik, úgyhogy halászaink csak nagyrítkán találkoznak vele. De rövidesen talán „magyar” hallá válik, dr. Woy-nárovich professzor javaslatára az illetékesek foglalkoznak ugyanis balatoni telepítésének gondolatával, ha a terv megvalósul: nálunk is honos lesz ez a jóízű, omlós húsú, értékes hal...

Az angolna az édesvizeknek csak bevándorlója, vendége. Az Atlanti óceán a szülőotthona, a trópusi Dél-Amerika és a nyugatindiai szigetvilág között elterülő, sűrű, áthatolhatatlan hínárerdőkkel belepert, kilométeres mélységű Sargasso-tenger örök éjszakája. Itt jön világra a megszámlálhatatlan milliónyi, alig néhány milliméternyi, levélformájú angolnalárva, mely hónapokon át szinte tehetetlenül lebeg a mélység bölcsője felett. Úvegyszerűen átlátszó teste, színtelen vére jó védelmet nyújt, nem is tanácsos feltűnő ruhát hordania ott, ahol a mélység nyüzsg az örökké habzsolásra kész rablótól. Amint növekszik, egyre magasabb vízrétegekben lebeg a lárvák milliónyi serege és amikor a természet nekünk hallhatatlan parancsa kiadja a jelszót: vándorolni — reábizza magát a Golf áramlat sodrára, a roppant lárvasereg megindul.

A szinte felmérhetetlen karavánban kétféle az angolnalárva, van közöttük olyan, melynek anyái az amerikai édesvizekben nőttek nagygyá, de nem

kevesebb az európai eredetű. A két fajtát megkülönböztetni csak boncolással lehet, hiszen csak annyiban különböznek, hogy az egyik fajtának eggyel több a gerinccsigolyója. De ez a csak nemrég felfedezett különbség is elegendő ahhoz, hogy a roppant hadseregei tovább sodortatják magukat az áramlattal, az amerikai angolnák lárváinak milliárdjai az Újvilág folyótorkolatai felé veszik az útjukat. Hogy mi ez az erő, mely a szelektálást elvégzi, ugyan ki a megmondhatója, tény azonban az, hogy Amerikában egyetlen európai angolnatípust nem találni, de egyetlen amerikai sem Európa folyóiban.

Heteken, hónapokon át vonul a felmérhetetlen csapat az Atlanti óceán jelzéstelen országútján. És bár a sós-vízi rablók alapos vámat szednek az olcsó zsákmányból, mégis sokmilliónyi megnyúlt testű, apró üveg angolna marad életben, hogy meglássa a brit partok krétahegyeit, Franciaország nyugati partjait, a Földközi tengert és a skandináv fjordokat. A rengeteg lárvá egyre folytatja útját, hogy felkeresse azokat az édesvizeket, ahol anyái élték életüket, az egyik me netoszlopot a Rajna vize hívja, a másikat a Szajna, vannak, melyek folytatják a vándorutat, hiszen anyjuk ott élt talán a Temze vízében, vagy Spanyolhon folyóiban. Folyik a harc, a küzdelem, a légiók felverekszik magukat a torkolatok sodrásán, feljebb, egyre feljebb a folyókban, akadályt nem ismerve: felelve a természet fellebbezhetetlen, hatalmas hívására. Éjszakánként tart a vonulás, nappal az iszapba fúródva pihen a sereg és

mintha valami csodálatos jelzőtábla mutatná az utat, mintha csak jártak volna már ezeken a helyeken, úgy váltanak be egy-egy mellékágba, hoflágba, a folyóval összeüjqő tóba, hogy benépesítsék az anyák régi vadászterületét.

Múlnak az évek, az angolnák egyre hosszabbak és egyre vastagabbak lesznek, mindent megesznek, halat-rovart, nem válogatósak. A hatodik évben már akad közöttük másfél-kétméteres, karvastagságú is. És elkövetkezik az éjszaka, amikor a télleriasztó októbertvegi szél haldokló faleveleket temet a hideg esőktől vert vizekbe. Az ivarérett angolnát megmagyarázhatatlan honvágy fojja el, a sós vizek távoli, hangtalan vonzása. Aprócska aya aligha emlékszik a sötét éjszakákra, amikor lárvaként harcolta fel magát az édesvizekbe, aligha emlékszik a Sargasso tenger örök sötétségére. Gyülekeznek, mint ősszel a fecskék és nem ismernek akadályt, mely gátolná őket abban, hogy megkezdjék vándorútjukat a torkolatok, a tenger felé. Ha másként nem megy, ha akadály zárja el a vizek útját, kígyószerű csuszamlással vágnak át akár a tarlókon is, lefelé, egyre lefelé. Növekszik a csapat, csatlakoznak a mélyebb szinttájak lakói, már ezernyi, már tízezernyi verődött össze és mire megérzik a torkolatok vízének sós ízét, megszámlálhatatlanul rengeteg, jóval kisebb angolna csatlakozik hozzájuk, a hímek serege, mely a torkolat környékén, a brakkvizekben várta hat esztendőn át hűségeken az édesvizekbe költözött nőstények visszatértét...

És megindul a sokezer kilométeres zarándokút az Óceánban, a folyókból levonult angolnák csapatba verődnek és együtt folytatják a vonulást vezető és irányító nélkül. A cél a távoli Sargasso tenger, a messzi bölcső. Az európai angolnákhoz csatlakoznak az amerikai testvérek, egyikük sem emlékszik már arra, hogy vajon a Rajnából származik, avagy a Mississippiből, de ivadéuk majd „tudja”, hova kell felvándorolnia. Kerek félesztendőt tart a csapat vonulása, nem tartja azt vissza az ellenáramlat, a tenger téli vihara és alaposan megfogyatkozva éri el a célt, a Sargasso tenger fagyos, ijesztő, kilométeres mélységeit. A szülőházát, ahová visszatértek, ahol gondoskodnak utódaikról és ahol — meghalnak.

Egyre újabb csapatok érkeznek, hatalmas rajok az Ebróból, az olasz Tiberisből, a skandináv, a görög-török, a jugoszláv vizekből. Senki és semmi sem mutatja az utat a brit Csatornán, a tuniszi és gibraltári szoroson át. Csak az a titokzatos, megfjejthetetlen „valami”, amit mi emberek nagykényelmesen az elcsépelet ösztön szóval illetünk. Hiszen ennél jutányosabb magyarázatot ugyan ki találna akkor, amikor döbbsenten áll a természet emberi ésszel megfjejthetetlen és felfoghatatlan, roppant lojikája előtt...

—házy



Az angolna az óceán vándora nem ismer akadályt, ha célját el akarja érni



Halmérés a Rezétben, a bajaiak birodalmában

(Tóth felv.)

▲ Földművelésügyi miniszter és az Országos Árhivatal elnöke 1/1957. Á. H. számú együttes utasításával — **1957. évi január hó 1. napjától kezdődő hatállyal** — új termelői halárakat állapított meg.

Az Utasítás „**Árjegyzék az állami, tan-, kísérleti és célgazdaságok termékeire**” címen a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó kiadásában jelent meg. Az Árjegyzékben foglalt árak valamennyi állami gazdaságra érvényesek, tekintet nélkül arra, hogy melyik minisztérium felügyelete alatt működnek.

A 170 oldalas Árjegyzék a 158—162. oldalon tünteti fel a tenyész- és piaci halak termelői árait.

Az új ármegeállapítás nemcsak a haltermelést teszi az eddiginél jövedelmezőbbé, de lényegesen elősegíti a halfogyasztás folyamatosságának biztosítását is. Az új termelői halárak ugyanis — változatlan nagykereskedelmi és fogyasztói árak mellett — nemcsak jóval magasabbak az eddigiekénél, hanem idényszerűen lényegesen változóak, ami érdemessé teszi egyrészt az ősszel lehalászott haltermelés részbeni továbbtárolását, másrészt pedig a nyári halászatot is.

Az új termelői halárakat értékelve és egybevetve az eddigiekkel a következőket állapítjuk meg:

1. **Az új termelői árak forgalmi adómentesek.** Eddig, pontosabban 1956. december hó 31-ig, a „halastavi” hal után 24 százalékos, „egyb” hal után pedig 20 százalékos forgalmi adót kellett a termelőnek fizetnie. Ha azonban a termelő a termelői árnál magasabb áron adta el a halat, — a 25/1955. (P. K. 7.) P. M. számú rendelet 16. §-a szerint — a többletet is teljes egészében árkiegyenlítési forgalmi adó címén be kellett fizetnie.

Az új termelői árak az eddigi 24, illetve 20 százalékos forgalmi adótól

mentesek, mivel az Utasítás szerint: „**A halgazdaságok által az állami felvásárló szervek felé eladott hal után az eddig fizetett forgalmi adó megszűnik, azonban a gazdaságok más szervek felé csak nagykereskedői, illetve fogyasztói áron értékesíthetnek és ilyen esetekben a rendelkezések szerinti forgalmi adót kötelesek befizetni.**”

Ez a rendelkezés a gyakorlatban azt jelenti, hogy **a termelő, ha haltermelését a halszakma egyedüli állami felvásárló szervének, a Halértékesítő Vállalatnak adja, el, akkor termelői forgalmi adót nem fizet.** Minden más szerv (állami vagy szövetkezeti kiskereskedelem, vendéglátóipar, üzemelelmezés, közület stb.) felé a termelő csak nagykereskedelmi, fogyasztóknak, csak fogyasztói áron adhat el, de ilyen esetekben **a nagykereskedelmi, illetve a fogyasztói ár és a termelői ár közötti különbözet** — a jelenleg is érvényes 25/1955. (P. K. 7.) P. M. számú rendelet 16. §-a szerint — **árkiegyenlítési forgalmi adó címén be kell fizetnie.**

Ezzel kapcsolatban megjegyezzük, hogy a Magyar Közlöny folyó évi 29. számában 1/1957. (III. 12.) Bk. M. sz. alatt megjelent rendelet szerint **magánkereskedő a központi árualapból halat nem kaphat.** Ez a tilalom egyaránt vonatkozik az állami szocialista termelőszektorra és az állami központi árualapot kezelő Halértékesítő Vállalatra.

2. **Az új termelői árak lényegesen magasabbak az eddigiekénél.** A szakszerűen kezelt tógazdaságok termésének mintegy 95 százaléka ponty. A tógazdaságok árbevételének alakulása tehát a ponty termelői áráról függ. Ha összehasonlítjuk az új forgalmi adómentes pontyárakat az előző, forgalmi adóval csökkentett pontyárakkal, akkor megállapíthatjuk, hogy az

Az új termelői árrendszer

új árak már október, november és december hónapokban is 10—20 százalékkal magasabbak az eddigiekénél. Az áremelés a tavaszi és a nyári hónapokban ennél jóval nagyobb. A jelenlegi termelői pontyárak ugyanis áprilisban már 21—34 százalékkal, májusban és júniusban 29—42 százalékkal, júniusban és júliusban 36—50 százalékkal magasabbak az eddig érvényben volt áraknál.

Amíg eddig a termelő a piaci pontyért az október, november és december hónapokban érvényes alapáraknál az év többi hónapjában mindössze 4—8 százalékkal kapott csak többet, most januárban 4 százalékkal, februárban 9 százalékkal, márciusban és szeptemberben 14 százalékkal, áprilisban 20 százalékkal, májusban és augusztusban 27 százalékkal, júniusban és júliusban pedig 34 százalékkal magasabb árat kap, mint október, november és december hónapokban.

Azt, hogy az 1957. január hó 1-től érvényes új pontyárak lényegesen magasabbak az előzőeknél, az alábbi példák is igazolják:

a) A II. o. élő ponty forgalmi adóval csökkentett eddigi termelői ára október, november és december hónapokban kg-onként 9,04 Ft volt. Jelenleg a II. o. ponty forgalmi adómentes ára — ugyanebben az időszakban — 10,55 Ft, ami azt jelenti, hogy **70 q-s vagonrakománynál a termelő többletbevétele 10 570 Ft-ot tesz ki.**

b) Március és szeptember hónapokban a II. o. ponty forgalmi adóval csökkentett eddigi termelői ára 9,80 Ft volt. Jelenleg a forgalmi adómentes ár ugyanebben a két hónapban, 12,04 Ft, ami **70 q-s vagonrakománynál 15 890 Ft többletbevételt jelent.**

c) Eddig júniusban és júliusban a II. o. ponty forgalmi adóval csökkentett termelői ára 9,80 Ft volt. Jelenleg a június és július havi forgalmi adómentes ár 14,15 Ft, vagyis 4,35 Ft-tal (44,4 százalékkal!) több. Ez pl. **70 q-s szállításhoz 30 450 Ft többletbevételhez juttatja a gazdaságot.**

Az új ármegeállapítás további előnye, hogy **1957. január hó 1-től kezdve a pontyon kívül a fogassüllő, harsca, csuka, compó, ragadozó őn, pisztrángsügér, és kősüllő, sőt még a balatonai keszeg termelői árai is idényszerűen változnak.** Eddig ezeknek a halfajoknak egész éven át változatlan termelői árak volt, ami tógazdasági viszonylatban hátrányos volt a továbbtárolásra és általában nem kívánatosá tette a nyári halászatot.

3. **Az árrendezés várható hatása.** A termelői halárak emelését kormányzatunk a nagykereskedelmi és fogyasztói halárak változatlanul hagyó-

Szerkesztőség: Budapest, V., Kossuth Lajos tér 11. V. em. Telefon 122-750. Kiadóhivatal: Budapest, V., Beloiannisz utca 8. IV. em. Telefon: 111-253. **Felelős szerkesztő:** Pékh Gyula országos halászati főfelügyelő. **A szerkesztőbizottság elnöke:** dr. Maucha Rezső Kossuth-díjas, a Magyar Tudományos Akadémia osztályelnöke. **A szerkesztőbizottság tagjai:** Bencze Ferenc, dr. Nagy László, Oeconomo György, Pékh Gyula, dr. Raskó Pál, Ribiánszky Miklós Kossuth-díjas, dr. Woynárovich Elek, a mg. tudományok doktora.

Szerkesztői: Farkasházy Tibor és Palójtay Béla.

Ellenőrizzük a kötelező ivadékolást!...

Kétségtelen tény, hogy természetes vizeink haltermő képessége a folyószabályozások és az évről évre intenzívebben jelentkező vízszennyezések miatt értékéből veszített.

A rendelkezésre álló évenkénti halfogási statisztikákból ennek ellenére nem állapítható meg fogáscsökkenés. Addig ugyanis, amíg élővizeink halállománya, főként azonban a kecsge és márna fogy, holtágaink haltermése nő.

Utóbbinak mi az oka?

A természetes vizekhez tűződő népgazdasági érdek megkívánja, hogy a halászati jog használója vízterülete haltermelőképességét ne csak fenntartsa, hanem növelje is.

Ezért a halászati megállapodások mellékleteként ún. „részletes előírások” készültek. Ezek szabályozták, hogy egyes természetes vizek állományutánpótlását évenként milyen mértékben kell elvégezni.

Mivel az élővizek két igen fontos békés halának, a kecsgeének és márnának a nagyüzemi szaporítása még ma sincs kielégítő módon megoldva és a pontyal való népesítés célszerűsége is vitatott, egyelőre csak a

külön kezelhető vízterületek népesítésére készültek előírások.

Itt különösen lehet alkalmazni a tö-



Még szerencse, hogy a viza békés hal (Pékh felv.)

gazdasági eredetű egy- és kétnyaras pontyivadékat és sikerrel kecsget a süllőfészkek kihelyezése is.

A részletes előírásokban — a kérdéses víz tulajdonságainak figyelembevételével — többek közt pontosan meg van határozva az is, hogy holdankint mennyi pontyivadékat, süllőfészket és harcsaivadékat kell kihelyezni.

Az utóbbi pár évben kevés és rosszminőségű ivadék állott csak rendelkezésre. Ennek egyrészt nem engedték be természetes vizekbe, mivel elsősorban az újonnan épült tsz halastavak szükségletét kellett biztosítani.

Idén tavasszal — évek óta először — tetemes mennyiségű és prima minőségű egy- és kétnyaras pontyivadék áll rendelkezésre. Ebből a részletes előírások által kötelezően előírt szükséglet bőségesen kielégíthető.

Az adottságok megvannak. Most már csak élni kell velük. A halászati tsz-ek a legrövidebb időn belül sze-

vezék be a szükséges ivadékat. Ezt kívánja elsősorban saját érdekük.

Halászati felügyelőink útján az ezzel kapcsolatos felhívást megtettük, most csak arra szeretném figyelmeztetni az érdekelteket, hogy a kötelező ivadékolás teljesítését szigorúan ellenőrizzük. Segítünk a lebonyolításban is, de ha a halászat egyetemes érdekeit veszélyeztetve látjuk, akár halászati haszonbérémelés, akár más módon, mindent megteszünk az állományutánpótlás érdekében.

PÉKH GYULA

Az elmúlt év folyamán a Halértékesítő Vállalat 8168 q tengeri halat kapott, amelyből 143 q fagyasztott tőkehal (Dorsch), 1053 q sózott hering, 6972 q mélyhűtött tőkehal (Kabeljau)-filé volt. A fagyasztott tőkehal Lengyelországból, a hering Norvégiából érkezett. A mélyhűtött filéből 5344 q-t Dánia, 1628 q-t Izland szállított. A tengeri hal, de különösen a mélyhűtött filé, az utóbbi években nálunk is igen közkedvelt és keresett élelmiszer lett.



Ikrával nagyon szépen fedett ún. „hálólap” süllőfészkek (Pékh felv.)



A felső-Dunán nagy a sodrás. A jó motor megkönnyíti a munkát. Rajos József ásványi halász 350 kem-es Archimedes-szel járja a Dunát (Tóth felv.)



HALLJUNK VALAMIT —

- a halak szagrádiójáról ...

(Igen érdekes cikk jelent meg a bécsi „Der Fischer“ című folyóiratban dr. Fritz Kahn tollából, melyben többek között azzal a kérdéssel is foglalkozik: hogyan adnak egymásnak jelzést a halak? Rendkívül figyelemre méltó a cikknek az a része, mely a halak legáltalában szagrádióknak nevezhető „híradótechnikai berendezését“ ismerteti. Mivel minderről eddig vajmi keveset hallottunk, célszerűnek tartjuk a kérdéssel dr. Kahn cikke nyomán foglalkozni).

Már régen nem titok, hogy az állatok általában artikulátlannak minősített hangja egyáltalában nem az, hanem bögésükkel, füttyentésükkel, rikkoltással, énekükkel stb. egymással gondolatokat tudnak közölni, egymást hívják, veszjeleket adnak, sőt légyottra vagy ellenkezőleg harcra invitálják. Akadt olyan tudós is, aki éveket töltött Afrika egyik legsötétebb dzsungelében, hogy a kutyafejű páviánok „beszédét“ tanulmányozza. Sikerült is ösztövérebb kötetre való majomszótárt összeállítania és hanglemezre rögzítenie, sőt bebizonyította azt is, hogy egyes „kulturáltabb“ majomfajoknak gazdagabb a „szókincsük“, mint az ugyanott élő, kevésbé kulturált vadembereknek.

Arról viszont még kevés szó esett, hogy az állatok és főképpen a halak olyan vegyi hírközlő berendezések birtokában vannak, melyekkel tekintélyes távolságokról képesek egymásnak jeleket adni. Legfeljebb annyiról hallottunk, hogy egyes lepkefajok nőtényei olyan váladékot termelnek a szaporodás időszakában, mely kedvező szél esetén 10—15 km-nyi távolságról is odavonzza a

hímeket. Az amerikai mezőgazdaság eredményesen fel is használta ezt a felismerést növényvédelmi célokra, amikor a nőtényekből készített kivonatokkal csalja oda messzi távolról a hímeket az enyvvvel bekenet fatörzsekre, ahol azok rajta-vesztenek.

A halaknál különösen fejlett ez a szagrádió, a kopolyúsok olyan távolra ható zamatanyagokat választanak ki, melyekkel jókedvüket, gondtalanságukat, éhségüket, félelmüket, veszélyérzésüket, rokonvagy ellenszenvüket stb. tudják kifejezni, melyek vonzó vagy ellenkezőleg taszító hatásúak és a víz áramlatainak szárnyán messzire tudnak hatolni. Az ívási időben jelentkeznek azok a specifikus vonzószagok, melyek messzi távolból toborozzák csordába a halak ezreit és segítik elő a fajfenntartást.

A kémia tudományának sikerült egyes zamatanyagokat izolálnia, sőt a gyakorlatban fel is használnia például a taszító hatásúakat. Az USA légierő az óceáni hadszíntéren tevékenykedő gépeinek szabványfelszereléséhez nemcsak a gumicsónak és a horgászfelszerelés tartozott, hanem a cápariasztót tartalmazó konzervdoboz is. Ha a lelőtt, vagy kényszerleszállást végzett repülőket kis gumicsónakjukban cápák veszélyezteték, egyszerűen kiöntötték keveset ebből a cápariasztóból, melynek hatóanyaga cápák testéből készített kivonat volt és hatására a legvérszomjasabb makó-k és tigriscápák is keréket oldottak.

Ráérő zoológusok azt is megállapították, hogy a rossz kedvet, a dühöt,

a rokonszenvet, a vidámságot közlő illatanyagok a szárazföldi állatok, sőt az emlősök világában is léteznek. Bebizonyították, hogy az ember is termel ilyen „parfómöket“, melyeket maga nem, de az állatok annál inkább tudnak észlelni, főleg a rendkívül finom szaglózérzékkel ellátott kutyák, macskák és lovak, tehát általában az emberrel barátságban élő négylábúak. A ló például nagyon is észleli, ha lovasa jókedvű, avagy ellenkezőleg: ideges. És ugyan melyik kutyabarát nem fordult elő, hogy amikor gondokba és kétségekbe merülve ült az asztala mellett, egyszerűen csak odasomfordált a kutyája és ölébe hajtva fejét részvétellel és együttérzéssel bámult vigasztaló szemekkel, farkát csóválva a gazda ábrázatába? És vajon véletlen, hogy a kutya általában megérzi, hogy az idegen kutyabarát, avagy sem? Az előbbi örömet érez, amikor megpillantja a négylábút, ennek megfelelően képződik az illatanyag, melyet a kutya szimata megérez, kiértékel és barátságos közeledéssel viszonoz, pedig talán percekkel azelőtt megugatott, megmorgott másokat, akik nem kedvelik az állatot.

A szagrádióval végzett kutatások ma még kezdetleges állapotban vannak, viszont komoly lehetőségeket ígérnek a halászat szempontjából. Igen valószínű, hogy például a varsában rekedt és félelmet érző halak taszító hatású, veszjelnek tulajdonítható zamatanyagokat választanak ki, melyek elriasztják társaikat. Ha ezt az anyagot megfelelő kémiai szerrel hatástalanítani lehet, talán lényegesen fokozhatóvá válik a varsák fogóssága. De sikeres kísérletek folynak ugyancsak gyakorlati halászati céllal olyan halvonzó zamatanyagokkal, melyeket ilyen anyagokat kiválasztó halakból izoláltak, vagy kémiai, szintetikus úton állítottak elő. Az ezekkel a „parfóm“-ökkel kezelt fogóeszközök eredményeseknek mutatkoztak, ugyanakkor taszító hatású zamatanyagokkal sikerülhet a sűrű nádosokban csordázó öregpontyokat kiriasztani a szabad vizekre, ahol hálók várják a menekülő seregét.

Még távoli az idő, amikor a halak szagrádióját a halászat a gyakorlatban felhasználhatja, de hiba volna a tudománynak ezt a regényesnek tűnő új felismerését kigúnyolni és utópiának nevezni. Hiszen Mikszáth Kálmán közismerten okos férfiú volt, mégis annak idején, még a milléniumi években utópiának minősítette a kormányozható léghajót, pedig azóta már — a divatból is ki-kopott...

Több halgazdaság jelentette, hogy már március végén egyes haltételeiben hasvízkóros megbetegedést észlelt. Több helyen, főleg az egynyaras pontyivadék közt a betegség szokatlannul hevenyen és pusztulást okozva jelentkezett. A beteg tételek terramycines kezelése számos helyen folyik. Sajnos, a gyógyszer beszerzése rendkívül nehéz és nem áll rendelkezésre a kívánt mennyiségben.



A faddi haltemető

(Pékh felv.)



Történelmünk lapjaiból...

A halászat ügye állandó és tervszerű gondozásban csak attól kezdve részesült, amikor a Földművelésügyi Minisztérium „Halászati igazgatás” címen 1906-ben külön osztályt szervezett, melynek ügyköréhez nem csupán a halászati törvény végrehajtása, zárt és nyílt vizek megállapítása tartozott, hanem a halászat és haltenyésztés fejlesztése, kövizek népesítése, kíméleti terek és ivadéknévelő telepek létesítése, halászati beruházások, állami segélyek engedélyezése, a halászati társulatok ügyei, szakismeretterjesztés, tókezelők kiképzése stb. is. A halászati osztály felügyelete és irányítása alatt működő szervként hozták létre ugyancsak 1906-ben az Országos Halászati Felügyelőséget a halászati ügyek intézésére, a kövizek halászatának és a mesterséges halgazdaságok létesítésének előmozdítására. Ez a hivatal a minisztérium rendelkezéseire ivadéknevelő telepek, halkeltetőházak, tógazdaságok létesítésénél tervező és kivitelező munkát végzett, véleményt és szaktanácsot adott az okszerű üzemeltetés kérdéseiben. A halászati felügyelőség műszaki személyzete a vízügyi műszaki szolgálat létszámához tartozó mérnökökből állt.

Halélettani és szennyvíztisztító kísérleti állomás. A kezdeményezőik felismerték azt is, hogy a halászat fejlesztése eredményesen csak a tudományos felkészültség segítségével hajtható végre, ezért a halászati felügyelőséggel egy időben létrehívták a Halélettani és Szennyvíztisztító Kísérleti Állomást, továbbá a budapesti Állatorvosi Főiskola szervezeti keretében a halkórtani intézetet.

1925. XLI. tc. Az 1888. évi halászati törvény csakhamar szűk keretnek bizonyult a rohamosan fejlődő halászat kérdéseinek szabályozására s így jött létre az ezt módosító és kiegészítő 1925. XLI. tc. (Halászati Novella). E jogszabályok legnagyobb vívmánya az volt, hogy az országnak mintegy 200 000 kat. holdnyi, halászati hasznosításra alkalmas vízterületein a halászat egységes elvek szerinti okszerű gyakorlása érdekében a parti birtokos jogtulajdonosokat társulatba tömörülésre kényszerítette. A vízterületeket a szakszempontok figyelembevételével nagyobb üzemszakaszokra osztották fel, tekintet nélkül a meder középvonalán húzódó közigazgatási határokra. Az így létrehozott üzemszakaszokon a Földművelésügyi Minisztérium által jóváhagyott üzemtervek alapján lehetett csak halászatot gyakorolni.

1945. után. A kapitalista korszak mérlegét megvonva azt kell megállapítanunk, hogy a kapitalizmus a halállomány növelése érdekében igyekezett ugyan felszámolni a múltakból örökölt anarchisztikus gazdálko-

dást, de a halászati törvény által kezdeményezett célt — az okszerű halgazdálkodást — csak kis részben sikerült megvalósítania. Ennek oka a profit hajhászása, a gyors meggazdagodás vágya volt, s ez a rövid határidős haszonbérleti szerződés következtében a halasvizeket bérlő tőkés „vállalkozókat” (fisíreket) az amúgy is leromlott halasvizek kiuzsorázására, a szerződésben foglalt feltételek (rendszeres népesítés, ivadékmentes; ivató és ivadéknevelő tavak létesítése stb.) elhanyagolására ösztönözte. Végeredményben tovább tartott a vetés nélküli aratás, a halasvizek pusztulása. Szinte természetes, hogy ennek a politikának velejárója volt a dolgozó halászok kiuzsorázása is. Gyökeres változást csak nagyszabású politikai, társadalmi és gazdasági átalakulás hozhatott.

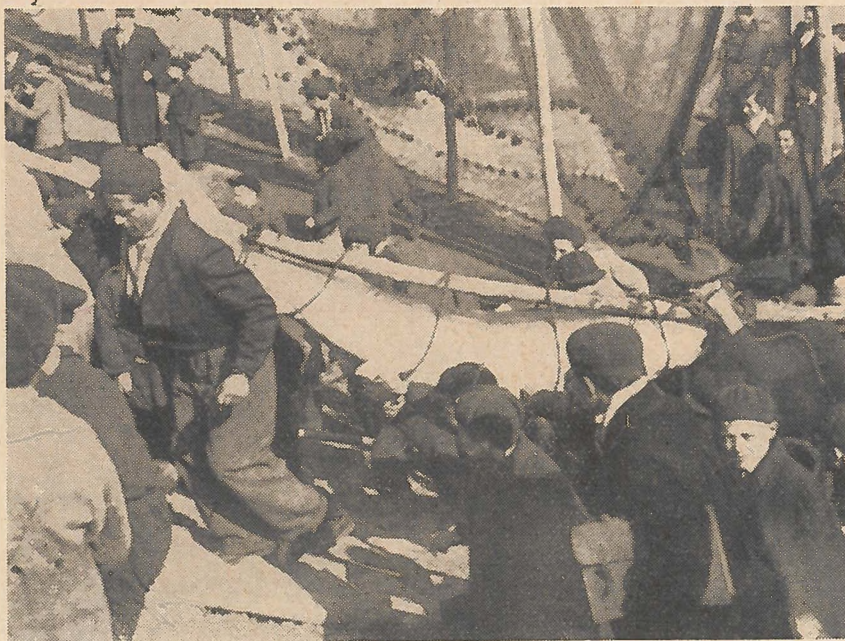
6,700/1945. M. E. r. Népi demokráciánk első nagy vívmánya a nagybirtok felszámolása, a földnélküli parasztok földhözjuttatása volt. A kisajátított nagybirtokot felosztották, de miután a hozzá tartozó halászati jogok (vízterületek) felparcellázása és egyéni tulajdonba juttatása az okszerű halászat szempontjából elképzelhetetlen volt és még a múlthoz képest is visszaesést jelentett volna, továbbá mert a folyópartokat szegélyező nagykiterjedésű erdőségek — amelyekhez a halászati jog kapcsolódott — már a földosztó rendelet folytán állami tulajdonba kerültek, mint egyetlen ésszerű megoldás nem

jöhetett szóba más, mint a természetes vizekhez fűződő összes halászati jogok állami tulajdonba vétele. Ez meg is történt (6700/1945. törvényerőre emelt M. E. r.). Ez a nagyjelentőségű, a magyar halászat történetében döntő és egész jövő sorsát, fejlődésének irányát megszabó lépés egyben azt jelentette, hogy a halászati jog szétválasztódott a parti birtok tulajdonától és így a halászat az addigi járulékos gazdálkodási ágazatból önálló gazdasági ágazattá vált. Az egész halászat egy kézbe, az állam kezébe került, mely az ellenőrzés és a hasznosítás jogát a földművelésügyi miniszter hatáskörébe utalta. Valóssággá vált a szocializmust építő állam politikai és egyben gazdasági irányító szerepe, az ösznépi tulajdon elve.

Halászati szövetkezetek. A magántulajdonú halászati gazdálkodás, a bérlői rendszer felszámolását logikusan követte a hasznosítás újszerű módja, a halászati szövetkezetek rendszere. A fentebb említett rendelet azt is kimondotta, hogy a természetes vizekhez fűződő halászati jogokat elsősorban a hivatásos dolgozó halászokból alakított halászati szövetkezetek részére történő haszonbérbeadás útján kell hasznosítani. A szövetkezetek megalakultak és 1961-ben lejárt 15 éves szerződéssel átvették a Duna, Tisza, Körösök stb. halászatát.

Kormányzatunknak a halászati szövetkezeti rendszer megteremtésével kettős célja volt: 1. az addig elnyomott, kiuzsorázott dolgozó halászság szociális, kulturális felemelése és 2. a felszabaduló erők segítségével a halasvizek regenerálása, a halállomány felemelése a népgazdaság érdekei által megkívánt színvonalra.

Nádasy—Faragó



A bárkából a vizát a HAKI kocsián az Állatkertbe vitték. A bárka és a gépkocsi közötti szállítást azonban csak a hal rúdhoz kötésével lehetett megoldani. (Pékh felv.)

Szépen fejlett hazai tógazdaságaink és egyéb haltenyésztő és halszaporító üzeink első számú ellensége a hasvízkór. Ez a ropant nagy veszteséget okozó fertőző halbetegség, mely nagyon sok tógazdaságnak a termelési eredményeit rontja le évről évre. A betegség tehát nagy nemzeti károkat okoz s a külföld óvatossági rendszabályai következtében már-már halexportunkat veszélyeztet. A hasvízkór napjainkban is terjed! Kártevését tógazdaságaink a gyakorlatban sokféleképpen próbálják csökkenteni. Tudományos munkát végző szakembereink fáradhatatlanul kutatnak olyan eljárásokat, fertőtlenítő és gyógyítóhatású anyagok megismerésén, melyek segítségével, legalább részben gátat vethetnek a betegség pusztító munkájának.

Úgy gondolom nagyon hasznos volna lapunk hasábjain az eddiginél többet foglalkozni e betegséggel és minél több irányból hozzászólni a hasvízkór kérdéséhez. Mi, a gyakorlatban dolgozó tógazdák is mondjuk el tapasztalatainkat és adjunk gondolatokat a betegség megelőzésére és leküzdésére. Magam is szeretnék tanácsokat adni a kevesebb gyakorlattal rendelkező, tapasztalatlanabb tógazdatársaimnak főleg a betegség megelőzésére vonatkozólag.

Véleményem szerint a betegség elleni védekezés első és leghatásosabb lépése a betegség megelőzése. Ezen a vonalon követtük és

követtük el még ma is a legtöbb hibát.

Együttal pedig javaslatot is teszünk haltenyésztésünk legilletékesebbjei felé a betegséggel kapcsolatosan. Évekkel ezelőtt a Haltenyésztési Kutatóintézetben megtartott „hasvízkóros értekezleten“ ez utóbbi kérdésekről élıszóval már javaslatot tettem, amelyet részben most írásban is megismétlek.

Sürgősen, nagyon radikálisan és központilag kell a betegség útjába állnunk. A betegség terjedésével kapcsolatosan sajnos megállapíthatjuk, hogy az napjainkban is folytatódik és az újonnan létesített tógazdaságaink egy részének az állománya már az első üzemi években fertőződik. Így ezek az új tógazdaságok már munkájuk kezdetén a betegség terjesztőivé lesznek s már az első termelési éveikben is a betegség okozta veszteségekkel kell számolniuk.

Érdemes utána kutatnunk annak is, hogy a hasvízkór miként tudott ennyire elterjedni az egész országban. *Elterjedésének legfőbb segítő társa az volt, hogy nem féltünk kellőképpen ettől a betegségtől és nem féltettük attól halainkat. Különösen a nagyobb tógazdaságaink, melyek az ország legkülönbözőbb részein gazdálkodtak hallal, állandóan szállították ivadékeleslegeiket egyik tógazdaságból a másikba még akkor is, amikor állományuk egy része már fertőzött volt. Ahelyett, hogy üze-*

meikben a helyszínen állították volna elő az utánpótlásul szolgáló anya- és ivadékállományt, azt a legtöbb esetben egyéb tógazdaságaikból szállították. Érthető, hogy a hasvízkór így egyik országrészből a másikba könnyen és gyorsan továbbterjedhetett.

Nagyon sok kisebb tógazdaság azt vallotta, hogy olcsóbban tudja az ivadékot megvenni, mint előállítani, így annak nevelésével nem vesződött, hanem megvásárolta azt. S így fertőzték meg tavaikat és halaikat. A betegség aztán állandósult. Figyelmen kívül hagyták s legtöbb esetben nem ismerték a hasvízkór behurcolásának a lehetőségeit. Az óvatosságra intő felvilágosító munka hiányos volt. Sok esetben ma is meggondolatlanul és lelkiismeretlenül szállítják a fertőzött halakat s az újonnan létesült tógazdaságok, rizsföldek és víztárolók halállománya gyakran már a telepítés kezdetén fertőződik.

A hasvízkór elleni sikeres harc első és legfontosabb lépése a behurcolás megakadályozása, vagyis a megelőzés! Aki óvatosan jár el és vigyáz halállományára, az betegségmentesen tarthatja azt. Hivatkozom gödöllői tógazdaságunk halállományának három évtizedes hasvízkórmentességére! 30 évvel ezelőtt létesítettük tógazdaságunkat s annak halállományát azóta hasvízkórmentesen tarthattuk, mert gondosan megakadályoztuk a betegség behurcolását.

Ezt elsősorban azzal értük el, hogy mindenkor magunk állítottuk elő ivadék és tenyészhal szükségletünket pontyokból és ragadozókból egyaránt. A pontyok pontos és biztos leívására jellemző, hogy a 30 év óta csak egy ízben kényszerültünk ivadékot venni, mert nem sikerült az ívatásunk. Akkor is nagy körültekintéssel egy kisebb, különálló és teljesen egészséges állománnyal rendelkező tógazdaságból hoztunk ivadékot.

Vérfrissítésre a három évtizedben mindössze két ízben hoztunk válogatott egynyaras pontyokat a kiállításról s azokat kü-



Mi van a bajai bárkában?

(Pék felv.)



Miről számol be a külföldi sajtó?

A DFZ 9-ik számában H. Plügge, a a Schönerlinde-i tógazdaság tenyésztőmestere számol be sikeres kísérleteiről, melyeket hipofizált pontyokkal végzett. Plügge a kísérleti halakba dévérhipofizisból készített emulziót injiciált. A kezelt és nem kezelt tenyészhalakat azonos méretű és hőfokú ivatótavakba helyezte el, 15 C°-os vízhőmérsékleten a hipofizált halak már másnap leívtak, a nem kezelt teljes nyugalomban maradtak és semmi jelét sem adták annak, hogy ivásra készüljenek. A hipofizált pontyokat az ivás után kifogták és megállapították, hogy mind üresek voltak, tehát maradéktalanul adták le ivartermékeiket. A nem hipofizált pontyok csak akkor kezdtek az iváshoz, amikor a vízhőmérséklet alaposan felszökött. Plügge megállapításai szerint a hipofizálás biztosabb leírást eredményez, a hőmérséklet és időjárásbeli változások hatása kisebb. Gazdasági vonatkozásban megtakarítást jelent, hogy a többszöri kihelyezés és őrzés feleslegessé válik, de az is nagy előny, hogy hamarabb lehet pontyivadékhoz jutni, ennek következtében nagyobb csztályú pontyokat lehet lehalászni.



A Deutsche Fischer Zeitung szeptemberi számában érdekes cikket olvashatunk Houska mérnök, a Nove Hrad-y-i (Csehszlovákia) állami tógazdaság igazgatójának tollából. Houska mérnök a pontyos vizekbe pekingi kacsát telepített, A kísérletek igen jó eredménnyel jártak, a tavak halhústermelése 100—200%-kal emelkedett. A cikkíró magyarázata szerint az eredmény annak tulajdonítható, hogy az elkallódó és meg nem emésztett takarmány is teljes egészében hasznosul, a kacsák által termelt trágya kihasználása százszázalékos, a kacsák megtisztítják a partot a nem kívánatos kemény növényzettől. De figyelemre méltó az a körülmény is, hogy a kacsák mozgásuk és turkálásuk által megmozgatják a tó talaját, ezzel a természetes táplálék fejlődését segítik elő.



A DFZ legutóbbi számában H. W. Blume ismerteti a Peitz-i tógazdaságban a járványos hasvízkór leküzdésére irányuló erőfeszítéseket. Blume szerint elengedhetetlen, hogy a tógazdaságok csakis saját termelésű pontyivadékokat helyezzenek ki és ellenálló pontytörzseket tenyésztenek ki. Gyakorlatban jól vált be megfelelő mennyiségű ivadék tartalékolása, melyet a betegség lezajlása után,



többnyire június közepén használnak pótkihelyezésre. Célszerű erős egygyarasakat felhasználni, mert ezeknél kisebb a veszély, hogy áldozatú esnek a betegségnél.



A DFZ szeptemberi számában dr. Ivo Tomasic zágrábi halbiológus ismertetését közli arról, miképpen folyik a járványos hasvízkór elleni küzdelem Jugoszláviában? Tomasic közlése szerint a délszláv államban csak szóróványosan foglalkoznak a Schäperclaus-féle antibiotikumos módszer alkalmazásával, ennek főoka az, hogy a chloronitrit, a legjobban bevált gyógyszer ott igen drága, de a két-éves tenyésztési periódusnál talán nem is várható döntő eredmény. Tomasic vizsgálatainak eredményeképpen azt a meggyőződését hangoztatta, hogy amíg a Pseudomonas punctata bacillusnak szerepe van a hasvízkór kifejlődésénél, mégsem tekinthető a kór primér okozójának. Jugoszláviában két alapelv szerint folyik a hasvízkór leküzdése: 1. a kórokozó megsemmisítése és a halak izolációja, 2. ellenálló pontytörzsek kitegyesztése és a szülők, valamint főleg az ivadék természetes körülmények között tartása az első évben és a teltetés során.



A Deutsche Fischer Zeitung 9-es számában dr. H. J. Rümmler, a műanyagfonalból készült hálók elterjedésének ismert szorgalmazója fog-

lalkozik azzal a kérdéssel: mi gátolja a perlonhálók elterjedését akkor, amikor azok használhatósága és gazdaságossága már nem vitás? Rümmler megállapítja, hogy a hálók gépi csomózása még mindig meg nem oldott probléma, de ennél is gátlóbb hatású a perlonfonal aránylag igen magas ára. (Vajon mit szólna Rümmler doktor, ha ismerné a magyarországi perlonárakat, azt a megmagyarázhatatlan és indokolatlan helyzetet, hogy a kg-onként kb. 70 forint értékű nyersanyagból aránylag egyszerű technológiával készített egyszálal fonat sokszáz forintba kerül. A szerk.) Rümmler szerint halászati vonatkozásban az egyszálal fonalat kell elsősorban figyelembe venni, ez az anyag beláthatatlan távlatokat nyit meg, különösen akkor, ha sikerül a mainál nagyobb szakítószilárdságú olyan fonalat gyártani, melynek azonban a légysága is nagyobb volna. Az ilyen anyag a hálókötés gépesítését megkönnyítené, amellyel sokkal alkalmasabb is volna halászati célokra.



H. U. Menzel a DFZ szeptemberi számában foglalkozik a pontyos tógazdaság sertéstrágyával való kezelésével. A szerző gyakorlati tapasztalatait a következőkben foglalja össze: 1. A legjobb eredményeket hektáronként 3000—5000 kg trágya alkalmazásával érték el. 2. A trágya kiszórása egy-, két- és háromhetes periódusokban történt, a legalkalmasabb ütemezést a tó különleges körülményei és tulajdonságai szabják meg. 3. Feltétlenül kívánatos a trágyaszórás gépesítése. 4. Egy q sertéstrágya 3—4 kg halhúst eredményezett. 5. A kísérletek során a halállomány a trágyázás következtében semmiféle károsodást nem szenvedett.



5,20 kg-os csuka. Varsával fogták a bajaiak

(Tóth felv.)



Ismerjük meg hazai tokféléinket

Az eddig ismertetett halfajoktól mind rokonság, mind pedig testalak és sok egyéb tulajdonságban lényegesen eltérnek azok a halak, amelyek a tokfélék csoportjába tartoznak. Az eddig szóba került halak mind csontos halak voltak, a tokfélék ezzel szemben a porcos-vértes halak kategóriájába tartoznak. A halak fejlődéstörténetében ezek voltak az ősi alakok. A paleontológia, őslénytan kutatásai szerint a porcos-vértes halak a föld-történeti középkornak voltak a tipikus képviselői, ekkor voltak legjobban elterjedve. A ma élő porcos-vértes halak tehát ezek maradványaiként foghatók fel.

A porcos-vértes halak rendjére jellemző az arcorr meghosszabbodása, az úgynevezett rostrum (csőr). Támasztószöveik elcsontosodása még nagyon kezdeti stádiumban van a csigolyáknak csak az aortát és a gerincvelőt körülölelő ívei csontosodtak el. A gerinchúr még megtalálható. Jellemző az, hogy mind a koponyát, mind a testet vérték borítja. A vérték csontos anyagból vannak. Ezeknek a halaknak a zsigeri szervei is még kezdetleges fejlődési fokon állnak, pl. a bélcsatorna, ivarszervek és ezek kivezető nyílásai, úszóhólyag stb. A porcos-vértes halak az északi félgömb lakói. Jellemző, hogy mind a tengerekben, mind a folyóvizekben megtalálhatók, illetve a két élettér között többé-kevésbé szabályosan vándorolnak.

A porcos-vértes halak rendjéből bennünket a valódi tokfélék (Acipenseridae) családja érdekel elsősorban. Legjellemzőbb külső tulajdonságuk az, hogy a test hossztengegyének irányában 5 vértör sor fut végig: egy a hátán, egy-egy az oldalvo-

nalon, egy-egy a hasoldal szélén. A vérték csontlemezből állnak, melyeknek tetején hegyes taréj van. Az állatok teste pikkelytelen. A fej hosszú, hegyes rostrumban végződik. A rostrum hasi oldalán helyezkedik el a szájnylás, mely előtt négy bajuszszál található. Farkúszójuk heterocerk. Ez azt jelenti, hogy a farkúszó két karéja közül a felső lényegesen nagyobb az alsónál, ez úszás közben a fizika törvénye szerint az állatot lefelé hajtja, tehát a vízfenék közelében tartja. A valódi tokféle halak az északi mérsékelt övben terjedtek el, úgy azonban, hogy köztük sem szélsőségesen északi, sem déli példányok nincsenek. Eredeti élőhelyeik általában a tengerek, ezt azonban az év különböző szakáiban elhagyják és a folyókba felhalmozódnak. Ez a törekvésük rendszerint szorosan összefügg szaporodási ösztönükkel. Az ebbe a csoportba tartozó halak általános jellemzője még az, hogy igen falánkok, táplálékuk nagyrészt a fenékfaunából válogatják.

A valódi tokok családjának hazai szempontból legfontosabb képviselője a kecsege. (Acipenser ruthenus L.) Testalakja megegyezik a tokfélék általános jellemzésében ismertetett sajátságokkal, tehát hosszúra nyúlt rostrummal, a száj előtt elhelyezkedett bajusz-szálakkal, melyek belső felükön rojtosak. A vérték igen jellegzetesek, főként a hátvérték. A hátvérték közül az első alig emelkednek ki, majd fokozatosan nőnek, míg a legnagyobb magasságot a negyedik vért ér el. Körülbelül 60—70 oldalvértje és 11—14 hátvértje van. A hal színe barnás-szürke, melyet a has világosszürke, a has- és farkalatti úszó fehéres színe tarkít. Az

oldal- és hasvérték színe szintén szürkésfehér. Hát-, fark-, farkalatti-, has- és mellúszója van.

A kecsege őshazája valószínűleg a Fekete-tenger és a Káspi-tó. Élőhelyei tehát elsősorban e két tengerbe ömlő folyók, azonban Szibéria északi folyóiban is él. Ma már szinte teljesen édesvízi folyami hal. A Fekete-tengerből már teljesen hiányzik, a Dunában is csak Braila fölött él. Hazánkban a Dunából, Tiszából, Drávából, Marosból, Szamosból, Körösök-ből, Ipolyból, Rábából és Zagyvából irták le. Amíg a Sion nem volt zsilip, a Balatonba is eljutott.

Szaporodása április-májusban történik, köves-kavicsos fenékű, 6—8 méter mélységű folyóvizben. Ikrája elég nagy, kb. 2 mm, szürkésfehér színű.

A kecsege húsa igen értékes, szájkamentes. Egyik legjobb ízű halunk. Érthető, hogy tenyésztésével és tavi tartásával igen sokat kísérleseztek. Tenyésztésével halastavakban is próbálkoztak, ez azonban nem járt teljes sikerrel, mert szaporítása itt nem sikerült. Újabbban igen intenzíven foglalkoznak a kecsege mesterséges szaporításával. Hipofízis injekcióval mesterséges úton történik, a kelteés pedig védett helyen, ún. keltezőládákban zajlik le. Így lehetőség van arra, hogy folyóinkba milliósámszámra lehessen zsenge kecsege-ivadékokat juttatni. Szövetkezeteink közül a paksi htsz példaadó buzgalommal végzi tavaszszal ezt a munkát.

A kecsege jellegzetesen fenéken élő hal. Szája, farkúszója is erre specializálódott. Tápláléka elsősorban a fenékfaunából adódik, rovarláncok, férgek puhatestűek, néha halivadék.

Fogása leginkább az erősen lesúlyozott kecsegehálóval, kecével és fenékhorggal történik. Magyarországon a hálókba került kecsegék átlagos hosszúsága 45—50 cm, súlyuk kb. 1,5—2,5 kg, azonban akadát már egyméteres nagyságú, 10 kg-os példány is.

Tokféléink másik hazai képviselője a sőregtok (Acipenser stellatus Pallas). Nyulánk, hosszúra nőtt hal. A Fekete-tengerből indul el a folyókba ivni március hónapban, a nyár folyamán tér oda vissza. Igen ritkán kerül hálókba, húsa finom. Nagysága elérheti a két méteres hosszúságot és a 15—20 kg-os súlyt.

A szintok (Acipenser nudiiventris Lovetzky). Nem tengeri hal, kizárólag a Dunában él. Alakja az előzőké-nél zömökebb, rostruma is rövidebb. 30 kg-os súlyú és 1,5 méter hosszúságú lehet. Húsa ízletes, hálókba nagyon ritkán kerül.

A vágótok (Acipenser guldenstädtii Brandt). Rövid, és tompán kerek rostruma van. Bajusz-szála simák. A Fekete- és Káspi-tengerből jár fel a folyókba. Hozzánk nagyon ritkán jut el. A Szovjetunió egyik legfontosabb tokféléje. A legnagyobb tokféléiről, a vizáról (Huso huso) lapunk régebbi számaiban már többször megemlékeztünk. —i—f



Jól megfigyelhető a kecsege rostruma és a vértör sorok



Előnyöket ígér —

— A „CSÖBÚTOR“ HALSAROGLYA

(Régi és megoldatlan probléma ma is a céljának tökéletesen megfelelő halsaroglya, az a kosár, kád és válogatóasztal, melyet a halakkal való foglalatosság során úgy használhatunk, hogy a halak piaci és tenyészértéke, valamint ellenállóképessége ne csökkenjen. Az alábbiakban a Csehszlovákiában jól bevált, könnyen elkészíthető új típusú „csőbútor“ halsaroglyákat és válogatókat ismertetjük, melyeket az ismert Vodňany-i tógazda, Eduard Štědronský tervezett. Bevezetésük kívánatos a magyar halászati üzembe).

A halak osztályozásakor általában alkalmazott, kemény anyagból készített vesszőkosarak, vesszőkből font vagy fából készített válogatóasztalok korántsem nevezhetők esz-

halat, ami különösen az ivadék esetén jelent előnyt.

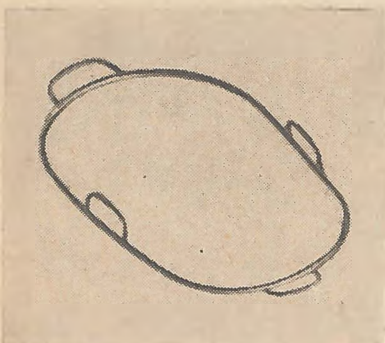
Az 1. számú ábra egyszerű saroglyát mutat be, ennek hiányzik az állványrésze és így csak megfelelő talapzatra helyezhető, de kezelése — amint azt a 2. számú ábra mutatja — igen egyszerű, előnye hogy több ilyen saroglya rétegezhető egymásra, perze csak akkor, amikor üresek. A saroglyáknak markoló füleit célszerű



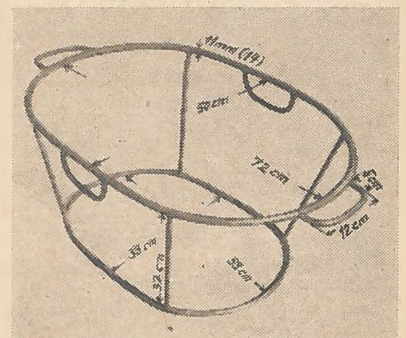
2. Alsókeret nélküli halsaroglya üzemben

punk következő számában közöljük.) A vékonyfalú, hegesztéssel összeállított acélcső- alsó kettős keretrész csúsztatásnál védi a reá varrott textil vagy bőrheveder fonatot. A hevederek közötti hézagokon a víz könnyen kifolyik, a markolatoknál kihagyták a hevederezést, hogy a tálca megmarkolását tegyék lehetővé. Textilhevederek helyett bőrszíjat is használhatunk, ez tartósabb, de drágább megoldás.

A „csőbútor“ halsaroglyák és válogatótálcák vázát természetesen rozsdamentesíteni kell. Štědronský erre a célra a keretek festését ajánlja, ennél sokkal megfelelőbb módszernek ígérkezik azok elektrolitikus módon végzett kadmiumozása, mely nemcsak tökéletesen, hanem tartósan is rozsdamentesít és a festéknél sokkal jobban ellenáll az elkerülhetetlen erőművi behatásoknak. A vízhatlan vászonnal és a textil vagy bőrhevedereknél talán sokkal



1. Alsó keret nélküli halsaroglya-váz



3. A „csőbútor“ halsaroglya váza

ményi megoldásoknak. Ezek egyetlen felülete egyáltalában nem biztosítja azt a kíméletes bánásmódot, mely a tenyészhalak kiválogatásakor, az ívótóba vagy teletőbe szállítás során, vagy az ivadék kezelésékor kívánatos.

Komoly ígéretként üdvözölhetjük így a Štědronský-féle új típusú halsaroglyát és válogatóasztalt, melynek lényege: acélcsőből hegesztéssel készített keretre varrott vízmentes vitorlavászomból, egyéb textilanyagból vagy hevederekből alkotott „csőbútor“.

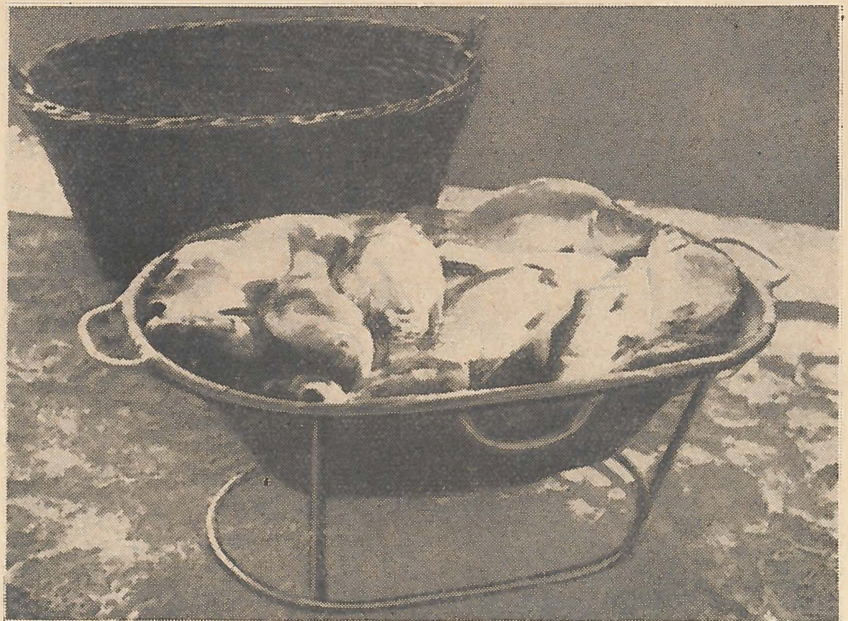
A 3. számú ábra a halsaroglya acélcső keretének alakját és méretezését mutatja be a megmarkolásra szolgáló fülekkel, a 2. sz. ábrán a kész és hallal megrakott saroglyát tanulmányozhatjuk. A vászonzsák kb. 28 cm. mély, ezt felvarrása előtt célszerű meleg vízben avatni, hogy az utólagos zsugorodásnak elejét vegyünk, ha ezt elmulasztjuk, úgy a zsák nem lesz elég mély, de feszesnek is fog mutatkozni a megnedvesítés után.

Vitorlavászon hiányában a zsákot aprószemű hálóléhből is ki lehet alakítani, vagy éppen hevederek összefonásával, legjobb azonban a vászon, melynek egyenletesen sima a felülete, a halat nem dörzsöli, nem károsítja és a belőle készített saroglyában akár vízben is szállíthatjuk a

bőrrel bevonni, ami különösen fagyos időben jelent nagy könnyebbséget a velük dolgozóknak.

A Štědronský-féle válogatótálcán alul kettős keretrész van (képét la-

megfelelőbb volna, ha a rövidesen nálunk is kapható polietilén fóliát használnók, ez tartósabb, ellenállóbb, a nedves vászonnal ellentétben hidegben nem merevedik.



A régi és az új. Halszállító kosár és halhordozó saroglya (Štědronský felv.)



HTSZ-híradó

Halászati termelőszövetkezeteink fejlettségére, politikai érettségére vall — egyben történelmi dicsőségére válik —, hogy egyikük sem szaladt szét, egyetlen egy sem „oszlott fel”, sőt — a htsz-ek családja ez alatt az idő alatt új taggal gyarapodott; mint 24-ik htsz. megszületett a budapesti Kék Duna halászati termelőszövetkezet. (Sőt azóta ma már 27-nél tartunk. A szerk.)

Mindennek mélyreható oka, történelmi előzménye van. Ez a következő:

1. *Halászaink nem ingyen, ezüst tálcán nyújtott ajándékként kapták meg a vizeket, hanem harc árán szerezték meg és csavarták ki a volt nagybérlelők, spekulánsok és más, oda nem való elemek kezéből.* „Ebül gyűlt szerdéknak ebül kell elveszni” — mondja egy régi magyar szólásmondás. A halászok nem ebül jutottak szövetkezeteikhez, hanem kitarató, hosszú harc árán, amelynek gyökerei mélyen visszanyúlnak az 1945. előtti időkbe. Amit a szövetkezetekben építettek, az mind a maguk verjétékének, kétkézi munkájuknak eredménye, ezért kedves részükre a szövetkezet, ezért érzik magukénak és ragaszkodnak is hozzá.

2. *Halászaink kezdettől fogva tudatában voltak annak, hogy okszerű halászat az egybefüggő nagyobb vizeken csakis szervezett társasgazdálkodás alapján folytatható.* A hajdani halászbokroktól és halászcehéektől egyenes út vezet a korszerű, a szocializmus gondolatától ihletett modern halászszövetkezetekig, az ősi kisserőszámoktól a motorosított kollektív nagyhálóshalászatig. „A halászatot ma már el sem tudjuk képzelni másként, mint szövetkezeti formában” — mondotta egyik halásztársunk a szövetkezetek 10 éves jubileumi ünnepi napján, az Agrokémiai Kutatóintézet nagy tanácstermében összegyűlekezett „halászpárlament”-ben. Igen, a több mint év-

tizedes tradíció, a vállvetett harcok közös eredménye cementnél erősebben kötik össze halászati szövetkezeteinket.

3. *Jól tudják halászaink azt is, hogy a halászati gazdálkodás korszerűsítésének egyetlen lehető megoldásaként a természetes vizekhez kapcsolódó halászati jogok összességükben az állam tulajdonába kerültek s ennek megfelelően a gazdasági hasznosításnak éppúgy egyetlen lehető formája a szövetkezés.* Az össznépi, állami tulajdon kizárja a kisüzemi, anarchisztikus parcellagazdálkodást. A halászati jogok tulajdonosa, az állam a hivatásos halászsokat tette meg a vizek gazdáivá, őket bízta meg, hogy legyenek letéteményesei a helyes gazdálkodásnak, az okszerű termelésnek, a halállomány fejlesztésének. Mindezt parcellagazdálkodással elérni nem lehet.

4. A halászati szövetkezetek — különösen termelőszövetkezeté történt

Az 1957. év első 3 hónapjában a központi állami árualapot kezelő Halértékesítő Vállalat 4657 q-val több halat adott át közvetlen fogyasztási célokra, mint az előző év azonos időszakában.

A 4657 q többleteladás lehetővé tette, hogy — az előző évhez viszonyítva — exportunkat 1348 q-val, Budapest halellátását 1742 q-val, a vidéki halfogyasztást pedig 1527 q-val növeljék.

A központi árualap forgalmának növekedése annál is inkább jelentős, mivel még a múlt év végén megszűnt a halászati termelőszövetkezetek beadási kötelezettsége és az így kiesett mennyiséget is az állami termelővállalatoknak kellett és kell a jövőben is pótolniuk.

A MÚLT ÉVBEN az állami tógazdaságok piaci haltermése körülbelül 10 000 q-val volt nagyobb az 1955. évinél. Ez az öröndetes és nagymérvű termésemelkedés azonban csak kis részben elégséges ahhoz,

átalakulásuk óta — hatalmas lejtőre mentek át, megszilárdultak, erősödtek, gazdagodtak, közös vagyionuk gyarapodott. Hogyan is tudnák szétszedni „felosztani” a nagyhalókat, nagybárkákat, motorokat, halászházakat, a munka, a termelés eszközeit? Sehogyssem. Mert nem lehet és nem is akarják. Egy-két kivétellel már minden htsz-nek van halászcserda melléküzeme; vajon kié lehetne másé, mint a szövetkezeté, a közösségé, mindannyiuk javára és előmenetelére.

Íme néhány „ok” — futtában felsorolva — amiért a halászati szövetkezeteknek eszükbe sem jutott a felosztás gondolata.

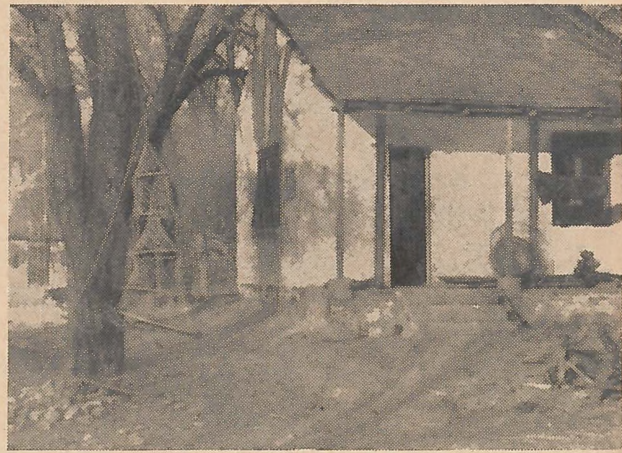
A halászati szövetkezeteket gazdasági szükségesség hozta létre. Ez mindennél szilárdabb alapnak bizonyult fennmaradásuk és jövőjük biztosítására. Olyan erős ez az alap, hogy sok bürokratikus megkötöttség sem tudta szétrombolni, amely fejlődésüket is gátolta és visszavetette.

Nem, a halászati szövetkezetek fennmaradtak, élnek és élni fognak, szabadabb, tisztultabb légkörben lépnek fejlődésük harmadik, reményteljes szakaszába. (ó).

hogy a hal iránt egyre fokozódó keresletet, különösen a II. és III. évtizedekben, a kereskedelem ki tudja elégíteni. Még sok új tógazdaságra, a régiék kapacitásának még jobb kihasználására, kellő mennyiségű hal-takarmányra és egész éven át tartó folyamatos áruellátásra van szükség, hogy a kereslet-kínálat egyensúlyba kerüljön.

★

A szakma kíváncsian figyelte a Fonyódtól épült, ún. Zardavár-i tógazdaság működését. A tógazdaság 2 éve épült és először most kerül lehalászásra. A rendkívül egyenletes, ráadásul erősen torzszokos fenekű tavakon a lehalászás lassan halad, hálóval ugyanis nem lehet dolgozni. Az I. számú, 84 k. holdas tónak termése a becsléssel egyezően 450 q, de az utolsó néhány mázsa hal összeszedése a gödrökből, még némileg javíthat is. Meglepő volt, hogy a töből több mint húsz mázsa süllő is előkerült.



A bajai „Új Élet” htsz. rezéti halásztanyája 1956. tavaszán az árvíz után és újjáépítve 1957-ben

(Tóth felv.)

és várható hatásáról

mellett hajtotta végre. Az állami cialista szektor jelenlegi piaci haladását figyelembe véve, az ár-
elés évente mintegy 10 millió Ft
reléti többlethez juttatja a halgaz-
ágokat. Ez más szóval azt jelenti,
 hogy államunk évente 10 millióval ke-
 vebb forgalmi adót akumulál a hal-
 yesztésből, illetve halászatból. A
 ai haltermelés népgazdasági sze-
 ét tekintve ez az összeg igen je-
 tékenynek mondható. Természete-
 nem tekinthető ez a számottevő
 kiesés elveszettnek, mivel az ár-
elés a szakszerűen vezetett és
rébként is jól gazdálkodó vállala-
rentabilitását lényegesen emeli

ja, tehát ami elvesz a réven, an-
 jó része megtérül a vámon. Ezt
 ál inkább is remélhetjük, mivel tó-
 dasági haltermelésünk az utóbbi
 esztendőben mind mennyiségileg,
 d pedig minőségileg lényegesen
 lt. Az 1954/55. gazdasági évhez
 onyítva az 1955/56. gazdasági év-
 i kerekén 11 000 q-val több tógaz-
 ági hal került az állami központi
 alapba és 1956/57-ben a Halérté-
 ítő Vállalat további 10 000 q-val
 b tógazdasági halat hoz forga-
 lomba. **Két év alatt tehát 21 000 q-**
több tógazdasági piaci halat ter-
te az állami szocialista szektor. A
 ai haltenyésztés történetében ilyen
 ásszerű fejlődésre még megköze-
 en se volt példa. De nemcsak
 nyiségileg, hanem **minőségileg is**
entősen javult tógazdasági halter-
sünk. A Halértékesítő Vállalat ál-
 1955-ben forgalomba hozott ponty-
 még 4,5 százaléka méreten aluli
 yságú volt. Ez a százalékarány
 6-ban 2,3 százalékra csökkent.
 1955-ben 25,1 százalékot tett ki
 o. ponty, addig 1956-ban már 39,3
 zalkban került I. o. ponty érté-
 ftésre.

z új árrendszerrel bevezetett ún.
 számoló ár" is arra fojja ösztö-
 ni a még jelenleg is kevésbé szak-
 rűen és kevésbé jól, sőt rosszul
 adálkodó termelőket, hogy minél
 b 100 dq-on felüli pontyot termel-
 ek és termésüknek legalább egy
 zével vállalják a továbbbátrolás és
 ai halászat kockázatát és költség-
 bletét. **Az új árrendszer lényege-**
nagyobb mértékben kárpótolja
kat a jól működő gazdaságokat,
 melyek eddig is — a folyamatos hal-
 tás érdekében — kénytelenek
 ak és a jövőben is kénytelenek
 nek az ősszel lehalasztott halak
 ábbátrolásának és a korai halá-
 tának jelentős terhet magukra vál-
 ni.

o egybevetjük a ponty osztályon-
 árait, akkor megállapíthatjuk,
 y a termelőnek 100 kg III. o. ponty
 ett 121,8 kg, 100 kg II. o. ponty



Pastrovics István a bajaiak motorosa. Ő gyűjti össze a távol dolgozó bokroktól a halat a bajai álló-bárkára. Amióta a szövetkezetben dolgozik, nincs rossz hal az „Új Elet” htsz-ben (Tóth felv.)

helyett 135,2 kg és 100 kg I. o. ponty helyett 142,9 kg IV. o. pontyot kell előállítania, hogy ugyanakkora bevételhez jusson. De ettől függetlenül is — közellátási és külkereskedelmi érdekből — feltétlenül kívánatos és szükséges egyrészt a minőségi termelés további fokozása, másrészt a tavaszi és nyári halellátásnak az eddiginél jóval nagyobb mérvű biztosítása.

A magyar élő ponty ma is viszonylag jó áron értékesíthető exportcikünk. Minthogy előállításához importált nyersanyagra nincs szükség, de vízahozama százszázalékos. A külföldnek azonban nem akármilyen, hanem valóban minőségi áruva van szüksége. Az egyes importáló államok igénye a ponty darabsúlyát és fajtáját tekintve különböző, de egyben azonos: csak sérüléstől mentes és egyszéses árut hajlandók átvenni. Tájékoztatásul megemlíttjük, hogy a Német Demokratikus Köztársaság csak a 75 dq-on felüli nagyságú pontyot keresi és 100 százalékos tükröset kíván. Csehszlovákiában ugyancsak nincs piaca a 100 dq-on aluli pontynak. Még nagyobb igényekkel lép fel a nyugati piac. Ausztriában a II. o. ponty 120—180 dq-os, az I. o. ponty tehát 180 dq-nál kezdődik. Elsősorban a 180—300 dq-os nagyságú árut keresi, de karácsonykor különösen a 250—400 dq súlyú pontynak van keletje. A nyugat-német piac csak 100 százalékban tükrös és magashátú ponty után érdeklődik és II. o. pontyként a 100—180 dekásat, I. o. pontyként pedig csak a 180—260 dekásat hajlandó átvenni. Érdeklí a compó is, de fogyasztási célra csak a 30—60 dq-os nagyságút keresi.

De nemcsak a külföld ragaszkodik a minőségi áruhoz, hanem a belföldi fogyasztó igénye is megnövekedett. Így pl. a budapesti piacon 100 dq-

nál kisebb pontyot — nagyobb árukínálat esetén — meglehetősen nehéz értékesíteni. A vendéglátóipar jó része, de főképpen az üzemeltetés és a közlekedés ragaszkodik az I. osztályú, mégpedig lehetőleg a 200 dq-on felüli nagyságú pontyhoz.

A minőségi haltermelés mellett igen nagy jelentőségű a halellátás folyamatosságának biztosítása is. A tavaszi, de különösen a nyári hónapokban igen nagy a hal iránti kereslet, nagyobb mint az őszi, és a decemberi csúcsporalmat leszámítva, a téli hónapokban. Nyáron a vendéglők, halászcserdák, az üdülőhelyek olyan igényeket támasztanak, hogy azokat jelenleg a halkereskedelem csak igen kis mértékben tudja kielégíteni. De a fogyasztó részéről is igen nagy a kereslet, mivel nyáron kevés a baromfi, nincs vad, sem hízott sertés. Meggyőződésünk, hogy az 1957. január hó 1-ével életbe lépett magasabb termelői árak hatására nemcsak több és minőségileg jobb lesz a haltermés, de a lényegesen változó idényszerű halárak még azokat a gazdaságokat is rábírják majd termésük részbeni továbbbátrolására és a korai halászatra, amelyek eddig erre — különböző okokból — nem voltak hajlandók.

Földéni—Paskó

MÁRCIUS HÓ 25-ÉN megkezdte Siófokon működését a Halértékesítő Vállalat 14. vidéki fióközlete, amely nemcsak balatoni, hanem tógazdasági halat, elsősorban élő pontyot és esetenként tengeri halat is fog forgalomba hozni. Remélhető, hogy a Balaton menti halellátás, legalább is Siófokon és környékén, az új fióközlet működése révén lényegesen javulni fog.



PLANKTONVIZSGÁLAT —

— a tógazdaságban

Lapunkban több cikk foglalkozott már a planktonnak, mint produkciós-biológiai láncszemnek és mint természetes haltápláléknak jelentőségével. Az utóbbi vonatkozásban egyes külföldi szerzők véleménye eltérő. Az újabb hazai kutatások azonban megerősítették azt, hogy a zooplankton szerepe igen lényeges a tógazdasági haltenyésztésben, amennyiben a takarmány felvétele és értékesülése erősen függ a természetes táplálék, így nem utolsósorban a zooplankton mennyiségétől. A mennyiségen kívül a minőségi összetétel sem közömbös. A zsengeivadék táplálkozásában a kisebb Rotatoridák és Naupliusok tömege előnyös, később viszont a nagyobb testű, kifejlett Copepodák és Cladocera-k százalékos aránya a zooplankton minőségi összetételének fokmérője. Ha mindehhez hozzávesszük még azt

a nélkülözhetetlen tevékenységet, amit a fitoplankton az oxigéntermelésben kifejt, viszont egyesek túlszaporodva (vízvirágzás) esetleg veszélyt is jelentenek, látjuk, miért kell a tógazdaság figyelemmel kísérnie a plankton alakulását ivató, nevelő és hizlaló tavaiiban egyaránt.

A tógazdaság tavai, még, ha egymásba folyók is, egészen eltérő képet adhatnak a planktonnak mind mennyiségi, mind minőségi összetételét illetően. Az alábbi táblázat ennek szemléltetésére a gödöllői 1956. tenyészevi vizsgálataimnak összegezett adataiból készült. A tógazdaság völgyzárógátas rendszerű, az 1—9 jelzésű 5—12 holdas tavak tehát a legfelső 1. számúból indulva egymástól kapják a vizet. A zooplankton-oszlopok számai százalékot fejeznek ki. A mennyiség csak viszonyszámot jelent.

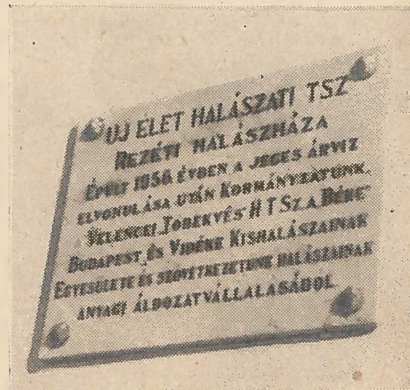
A tó száma	Rotatoria	Nauplius	Copepoda	Cladocera	Ostracoda	Plakton mennyiség
1	51	4	17	28	—	0,37
2	50	9	20	21	—	0,62
3	21	13	22	43,5	0,5	0,62
4	32	17	16	34,5	0,5	1,80
5	33,5	8	32	26	0,5	1,02
6	24	3	46,5	26	0,5	0,83
7	33,5	14	34	18	0,5	0,43
8	13	10	27	49	1	0,82
9	11	16	33	40	—	0,80

Érdekes a zooplankton dominancia-viszonyainak változása is az idő függvényében. A tenyészidény elején (április) a Rotatoridák domináltak. Május végére mennyiségük megcsappant, már több volt a Copepoda, legtöbbször a Cladocera. Ugyanez volt a helyzet július elején is. Augusztusban csak annyit változott, hogy a Copepodák kerültek túlsúlyba, szep-

temberben viszont újra a Cladocera-k domináltak s százalékos arányuk ekkor volt a legmagasabb a tenyészidény folyamán. Októberben visszazerezték tavasszal elvesztett többségüket a Rotatoridák, ha százalékos arányuk valamivel el is maradt a tavasztól.

A plankton alakulását oly sok és különböző hidrológiai, biológiai, ké-

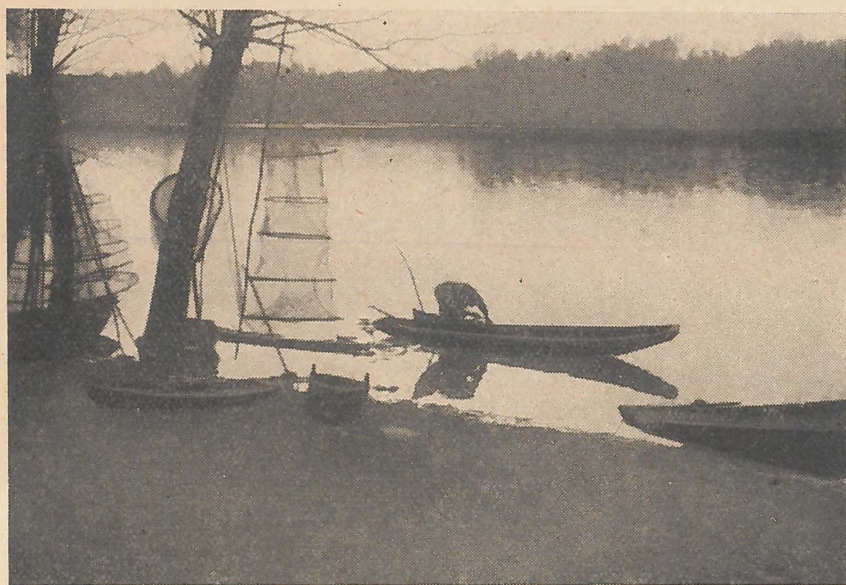
miai, meteorológiai tényező és helyi körülmény irányítja, hogy biztos törvényszerűségeket bajoson lehet felállítani. 1956. évi vizsgálataim adatait egybevetve az előző évekkel jelentős eltérések mutatkoznak. Így pl. a fitoplankton tanulmányozva kitűnik, hogy a szokásos általános Microcystis vízvirágzás az 1955. évi május hónap helyett 1956-ban csak augusztusban lépett fel. Több tóban,



Emléktábla a bajai „Új Élet” htsz. rezéti halásztanyája falán (Tóth felv.)

amelyekben 1956-ban három hónapig Volvox vízvirágzás volt, előző évben a Volvox egyáltalán elő sem fordult. Mindez megokolta teszi a tógazdasági tavak planktonalakulásának folyamatos, rendszeres, állandó vizsgálatát. A vizsgálatok adatai a próbahalászatok mellett a tógazdaságban a tenyésztő és termelő munkában egyaránt igen hasznos támpontokul szolgálnak.

Páskándy János



Tavasszal mozdul az élet a vízben és mozdul a halász a parton. Varsát állít. ladikot kátrányoz, készül a nagy fogásokra

(Tóth felv.)

Az Allg. Fischerei Zeitung 18. száma

közi a hamburgi halókérdésintézet ismertetését, melynek során a növényi rostból és perlonból készített hálók nyúlását, illetve zsugorodását taglalják. A kísérletek során kitért, hogy a gyapotból készített hálók 6—10% erejéig zsugorodtak, a zsugorodás mértéke a hálófonal vastagságának volt a függvénye, a vastagabb fonal jobban zsugorodik, mint a vékonyabb. Merőben ellentétes eredmények adódtak a perlonból készített hálóknál, ezeknél zsugorodás helyett nyúlás volt észlelhető minimum 0,5, maximum 3% értékben.

MÁRCIUS HÓ VÉGÉN Murmanszkból (Szovjetunió) 1500 g 25—35 dekás darabsúlyú „óriási” hering érkezett Budapestre, amelyből több száz mázsát a Halértékesítő Vállalat fog húsvét előtt forgalomba hozni. A löbbi — konzervipari feldolgozás után — rövidesen szintén kapható lesz a boltokban és a vendéglátó üzemekben.



JELENTKEZIK —

— az állatkerti akvárium!

Lényegében most is csak úgy volt, mint az annyira emlékezetes 1945-ös ostrom után.

Elhallgattak az ágyúk, azután az emberek kezdtek kibontakozni a téren- és indóknívüli transz-állapotból. Megindult a telefonáradat, utcai találkozások ölelkezése, régvárt levelek bontogatása. Közvetlen családtagoktól kezdve át a barátok-ismerősök során mind szélesebbé tárult az érdeklődések köre, majd a számunkra kedves emberek közé azok az intézmények is felsorakoztak, amelyekhez munkánk, vagy szórakozásunk szoros kötélke fűz.

Az ágyúdöngés közepette akvaristáink bizonyára sokszor gondoltak hazánk egyetlen „nagyüzemi halkiállítására”, az állatkerti akváriumra, vajon ez a szépen fejlődő kiállítás hogyan vészelte át a kritikus napokat.

Mielőtt belekezdenék a részletekbe, sietek megnyugtatni az érdeklődőket, hogy minden komolyabb kár nélkül a lehető legszerencsésebben vonult el a felhő az Állatkert felett. Belövést ugyan kettőt is kapott a pálmaház. Párnapos különbséggel két kiskaliberű gránát látogatott el a halak elcsendesedett birodalmába, de egyik sem robbant és a kár mindössze két üvegtábla meg a trópusi részleg két bétört medencéje, amelyekből azonban a díszhalakat az utolsó darabig sikerült megmenteni.

Rövid átmeneti időre az áramszolgáltatás is szünetelt. Ennek a Hortobágyi-halgazdaságból a Mezőgazdasági Kiállításra, majd onnan az állatkerti akváriumba került 20 kg-os anyaharcsa lett az áldozata. A villanymotor meghajtású szellőztető berendezés üzemképtelensége oxigénhiányt idézett elő és a hatalmas állat részére a sűrű vízcserre ellenére sem sikerült elegendő oxigént biztosítani.

Az őszi kiállításról még a biharugrai és szegedi anyagból került az Állatkertbe harcsa- és pontyivadék. A kis harcscák sajnos mind elpusztultak, de a szép tükröspontyok könnyen megszokták a fogságot. Remélhetőleg még hosszú időn át — míg csak túl nem nőnek az akváriumi méreteket — hirdetik majd a gazdasági halak medencéjében Biharugra és Szeged termelési érdemeit.

Az etetés kérdését sok nehézség árán, de minden komolyabb zavar nélkül sikerült biztosítani. Szerencsére épp a legutolsó órában, okt. 22-vel fejeződött be a száradó dunai szegélyvizekben a takarmányhalak gyűjtése és így megfelelő mennyiségű apró élőhal biztosította a ragadozó halak ellátását. Tubifexet heteken át nem lehetett szerezni. Helyette apróra vágott lószívet, tókehalat és édesvízi halat kellett etetni. Jó szolgálatot tett még a raktárban nagy mennyiségben tárolt szárított

Daphnia. Ez utóbbi etetésénél azonban nagyon megoszlott a halak ízlése. Egyes fajok, mint pl. a pisztráng, Petényi márna, fenékjáró küllő, aranyhal, fűrge cselle és a takarmányhalnak tartott apró jászok, öklék, baingok stb. a Tubifex után változatlan jó étvágygal ették a „konzervet”. Másokat már több-kevesebb szoktatással lehetett a szokatlan táplálékra átállítani. Így fokozatosan szokták meg a szárított táp-



Tavaszi nagyvíz az árvai záráson. Közepes és kisvíz idején itt méteres vízbukás van

(Tóth felv.)

lálékot a Mollienisiák, naphalak és keszegfélék. A vitorlásokkal való próbálkozás végig eredménytelen maradt. Egyikük-másikuk nagy ímmel-ámmal ugyan felszedte, de rögtön ki is köpte a Daphniát.

Halbetegségekkel szintén nem kellett komolyabb mértékben számolni. Sajnos egy igen érzékeny helyen, a túlnépesített pisztrángos-medencében fellépett az ichtyophthiriasis, de a folyamatban lévő kezelés gyors ütemben szorítja vissza a parányi élősködőket s minden remény megvan rá, hogy a garadnai illetőségű pisztráng-ivadékok rövidesen teljesen gyógyulnak lehet nyilvánítani. Az Ichtyophthirus behurcolása a harcok alatt elcsendesedett kezelőfolyosókra bemerészkedő patkányok műve volt. Takarmánycélra behozott, még átvizsgálatlan halat vonszoltak végig a medencék szélein és így fertőzhettek meg a kiállítási anyagot.

A nehéz napok után egyszer újra csak megnyíltak az Állatkert kapui. Szállingóznak a látogatók, megindult a munka, a sőt már az állomány is szaporodott. Vácról dunai halszál-

límány érkezett. Évakeszegek, szépen színezett menyhalak, süllők, vágóurbincok, meg egy jókora magyarbucó került a medencékbe. Édesvízi halakra a jövőre mézve is jól szervezett az utánpótlás, de a tengeriek beszerzésében egyelőre teljes bizonytalanság uralkodik. Eddig, mint tudjuk, a magyar tengerjáró hajókra volt alapozva az állatellátás. Most igen valószínű, hogy a feszült légkörű közeli kikötőkben tengereseinknek sem kedvük, sem módjuk nem lehetett a gyűjtésre. Duplán szerencse, hogy az elmúlt időszakban a meglévő szerény tengeri anyag veszteség nélkül fennmaradt.

Az akváriumok tengervíz ellátása ugyancsak a hajók feladata. Ennek bizonytalan ideig tartó késlekedése sem jelent semmi komolyabb nehézséget. A meglévő készlet nyár derekáig elég, s ha addig nem is érkeznek új szállítmány, a raktárban van anynyi vegytiszta konyhasó és más egyéb, mesterséges tengervíz készítéséhez szükséges vegyszer, hogy a megfelelő vízmennyiséget további hosszú hónapokra elő lehet majd állítani.

Kisebb-nagyobb napi problémák közepette újra megindult az élet, folytatódnak a régi tervezések, miközben lassan az idő is továtunt. Szilveszterrel érkezett az előző évi nyitás óta az első jubileum. Akkor múlt egy éve, hogy megnyílt a tengeri részleg tizenegyévi várakozás után. Ma már, ha erre a nyitásra visszagondolunk, jóleső érzéssel állapíthatjuk meg, hogy sok minden történt azóta, sok fejlődést, terveket valóra váltó, jövőt építő szép dolog. Egy évvel azelőtt más sok medence helyén csak függöny takarta az üvegtelen, üres „ablakot”. A nyáron már egytől-egyig mindegyik akváriumra importált, vastag belga üvegerült. Kimagaslóan eredményes volt a trópusi díszhalak ivatása. Két hajórakomány tengeri állat érkezett a Közelkeletről. Hazai halfajokból is szépen kibővült a kezdő állomány. Az a két októbervégű gránátot ott lenn, a külső világtól elzárva, sürgőforgó halak nézegetése közben olyan könnyű ma már elfelejteni. A múltból a rosszat könnyen kiszelektálja az idő, a holnapok pedig mindig szépek, mert a terveinkben élnek s válnak valóra. Az élet feltartóztatatlan örök továbbját pedig sohasem lehet megállítani.

Sterbetz István.

AZ OKTÓBERI események miatt a lehalászás a legtöbb halgazdaságban félbeszakadt. Az állomány közel negyven százaléka tavakban maradt. az időjárás több helyen lehetővé tette, hogy már február végén folytassák a lehalászást. A nagy halgazdaságokban, ahol a tavak nagy kiterjedésűek, a víz leengedése huzamos időbe kerül, s így ezeknél a lehalászás április végéig is eltart. Az eddigi eredmények azt mutatják, hogy az őszi termésbecslés helyes volt.



Hasznos újítás:

— AZ ÚSZÓ ETETŐTÁLCA

A moszkvai „Rübnoe Hozjajsztvo” című folyóiratban M. V. Timofejuk és G. M. Sukovszkij érdekes és a gyakorlatban jól bevált, újrendszerű etetőtálca ismertetett, melynek az a lényege, hogy takarmánnyal ellátva a tó fenekén fekszik, de amint a halak lelegelték róla tartalmát, felbukkan a víz színén és ezzel önműködőleg jelzi, hogy a halak felvették a felkínált ételüket.

Timofejuk és Sukovszkij úszó etetőtálcai igen könnyen elkészíthetők, két kivételben próbálták ki őket: fából és fémből építve. Teherbíróképességük 2—300 gr, ami annyit jelent, hogy ennyi takarmánnyal terhelve süllyednek a fenékre és csak akkor jelennek meg ismét a felszínen, amikor ennek a mennyiségnek majdnem az egésze elfogyott. Természetesen a kívánalmaknak megfelelőleg nagyobb befogadóképességű tálca is készíthető, megfelelő méretezéssel.

A fémből készített úszó-tálca egy kisebb és egy nagyobb (felső) vastlemezről kialakított abroncsból áll, melyet négy kiálló kapcsol egymáshoz, az ábrán egyébként a pontos méretezés leolvasható. Az alsó abroncson fenéklemezt és keresztalakú merevítést látunk, mely egyben az iszapba való elsüllyedést is meggátolja. A felső abroncs alatt rögzítik fel az úszótesteket, ezek készülhetnek fából, parafából vagy akár műanyagabból, a lényeges csupán az, hogy a 2—300 grammal terhelte tálca lesüllyedjen a fenékre, üres

állapotban azonban a víz színén lebegjen. Az alsó abroncsához zsinegdarabbal kő vagy egyéb, horgonyként működő súly van kötve, mely a tálca egyhelyben rögzíti.

A fából készült úszótálca — melyet ugyancsak ábrán mutatunk be — 15 mm vastag deszkából készül,



„Kaviár kitermelés” a paksi vízából (Berke felv.)

Schäperclaus professzor kitüntetése

Nagy örömmel értesültünk német lap társunk, a Deutsche Fischerei Zeitung hasábjából, hogy a nálunk is igen jól ismert és hazai szakembereinkkel szoros kapcsolatot fenntartó Schäperclaus professzort a Német Demokratikus Köztársaság kormánya a halászati tudományok terén kifejtett igen sokoldalú, kiváló kutatómunkásságának elismeréséül, különösen pedig a halbetegségek leküzdése terén elért kiváló eredményeiért, a mi Kos-

méretei a rajzról olvashatók le. Teherbíróképessége a felhasznált fa mennyiségétől függ és célszerűen ugyancsak 2—300 gr. A teherbíróképesség szabályozását akkor kell végezni, amikor a faanyag jól telezsitta magát vízzel.

A tálca elhelyezése és lehorgonyzása ladákról történik, legalkalmasabban 0,6—1,0 méter mély vízben. A tálca a víz színén úszik és könnyen látható. Takarmánnyal feltöltésük ugyancsak csónakról történik, amint a tálca lesüllyedt, a ludikkal a következők keresik fel és töltik fel. Ha a tálca megürült, ami a víz színén való felbukkanásából állapítható meg — újratöltik, természetesen figyelembe véve a megfelelő takarmányadagot.

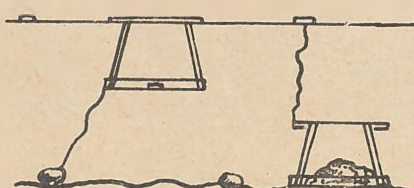
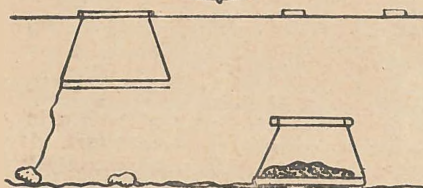
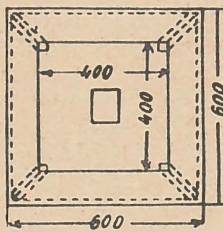
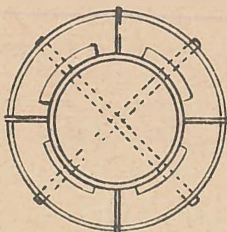
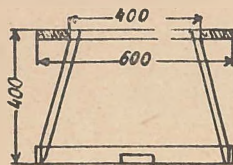
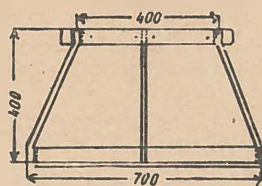
Az új etetőtálcákkal igen könnyű ellenőrizni és megfigyelni azt, hogy a halak miképpen és milyen gyorsan veszik fel a takarmányt. A tógazdának lehetőségé válik a legalkalmasabb etetőhelyek kiválasztása, de megállapítható az is, hogy melyik az a takarmányfajta illetve keverék, melyet a halak a legszívesebben fogyasztanak.

suth-díjunknak megfelelő Nemzeti Díj (Nationalpreis) jutalmazta.

Ez a nagy kitüntetés ezúttal a halászati biológia egyik világviszonylatban is élenjáró tudósának megbecsülését jelenti. Schäperclaus professzor évtizedekre terjedő munkásságával a haltenyésztés és halászati tudomány problémáinak csaknem minden ágát felölelő, széleskörű tudományos munkásságot fejtett ki, amiről a szakfolyóiratokban megjelent, igen nagy számú tudományos értekezése és kiváló tankönyvei közül csupán a „Lehrbuch der Teichwirtschaft”, „Fischkrankheiten” és „Grundriss der Teichwirtschaft” című kézikönyveit említjük, mint amelyek erről bizonyosságot tesznek. E munkákban kifejtett korszerű elvek, eredeti megfigyelések és tapasztalatok nagy lépéssel vitték előbbre ismereteinket, melyeket nem egyszer a hazai haltenyésztés területén is eredményesen értékesítettünk. Különösen ki kell emelnünk a legutóbbi években a halak hasvízkórájának leküzdése terén elért sikereit, amit az antibiotikumok alkalmazásával ért el. Ez az új eljárás, amelyet Schäperclaus professzor kezdeményezett, előreláthatóan ennek a súlyos veszteségeket okozó halbetegségnek végleges felszámolására fog vezetni.

Ismételten örömmel üdvözljük tehát Schäperclaus professzort kitüntetések alkalmával és meleg szívvel kívánjuk, hogy értékes tudományos munkásságát még sok éven keresztül jó egészségben folytathassa, nemcsak hazája, hanem az egész emberiség javára is.

DR. MAUCHA REZSŐ



Baloldalon: úszó etetőtálca fémből, alul balról üresen, jobbról takarmánnyal töltve. Jobboldalon úszó fa-etetőtálca, jobbról üresen, balról töltve. Méretek mm-ben (A Rübnoe Hozjajsztvo nyomán)



Mi a helyzet —

— A SULYOMTERMESZTÉS BERKEIBEN ?

A közelmúltban a napilapokban rövidebb-hosszabb híradás jelent meg arról, hogy a vizeinkből oly jól ismert sulyom magjából az édesipar különféle értékes készítményeket állít elő. A Budapesti Keksz- és Osztagyár finomságai között sokan talán izleltük is már sulyomunkat átfinomult csemege formájában, anélkül, hogy tudtunk volna róla.

A hírek csak laikusok számára okoznak meglepetést, mert szakkörök már évek óta foglalkoztak a kérdéssel, hogyan lehetne a feledés homályába merült nagy tápanyagtartalmú, tényleg csemegezámba menő vizinövényünket, mely még jelenleg is több ezer kataszteri holdon terem, ismét felhasználni és népgazdaságunk számára értékesíteni.

Mi halászok, haltenyésztők a sulyomot inkább káros oldaláról ismertük, és ismertettük. Több ízben feketén-fehéten papíron is kimondtuk róla az ítéletet: halasvizeinkben megtűrnünk nem szabad, tűzzel-vassal irtanunk kell!

Alaposan meg is okoltuk a szigorú ítéletet a haltenyésztés számára káros vizinövényről. Hogy csak a legfontosabb érveket sorakoztassam fel, az első és legnagyobb kára, a víz felszínén szétterülő levélrózsái sűrű szőnyegként annyira beárnyékolják a vizet, hogy oda a hasznos planktonnövényzet számára életfontosságú napfényből jóformán semmi nem juthat be, így a sulymosokban nem alakulhat ki az a természetes haltáplálék-tömeg, mely halastavaink növényzetmentes nyílt vizében termelődik, már pedig ez az okszerű haltenyésztés elengedhetetlen követelménye.

A sulyom-növény oxigéntermelése a víz anyagkörforgalma szempontjából jelentéktelen, mondhatnók semmi. A növény által termelt oxigén ugyanis az úszólevelek felszínéről közvetlen a levegőbe jut, nem úgy mint a planktonalgáknál, vagy alámerült hínárnövényeknél, ahol a termelt oxigént a víz feloldja, és a vízi állatvilág számára lélegzésükhöz készletezi.

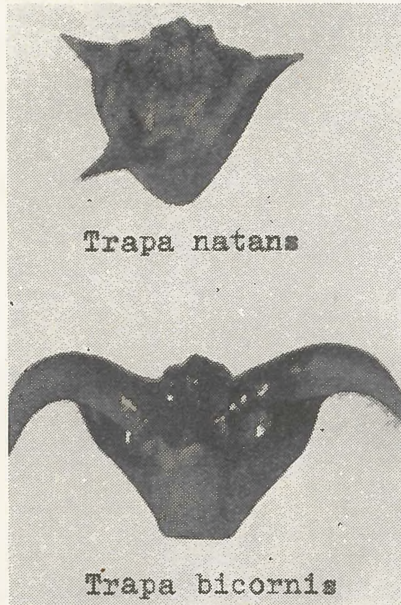
Az erős beárnyékolás és a saját oxigéntermelés hiánya a sulymosokban igen rossz és megbízhatatlan oxigénviszonyokat teremt, s ez sok esetben főként a nyári hajnali órákban nagyobb halpusztulást okoz.

Igen kedvezőtlen a kép, ha a sulyomnak a halak közvetlen vagy közvetett táplálékforrásként való hasznosulását vizsgáljuk.

A vízterület négyzetméterenkénti nyersanyagelvonása átlagosan 30 levélrózsát alapul véve 5 kilogramm.

(Természetesen ennek nagy része, mintegy 70%-a, a növény sejtjeihez élettanilag hozzátartozó víz). Semmiképpen nem jelent jó befektetést halastóban négyzetméterenként öt ki-

logramm tápanyagot sulyomtermesztésre átengedni. Igaz, hogy a sulyom levelein és a víz alá merült részein rovarlárvák, rovarok, csigák, moháállatok, stb. élnek, melyeket a halak szívesen fogyasztanak, viszonylag kevés azonban az a növény mennyiség, amely ezeken az állatokon keresztül, mint közvetett haltáplálék, számításba jön. Magát a sulyomnövényt a halak nem fogyasztják, csak elhalva, szétrombolva, törmelékének



A hazai (fent) és a kínai (lent) sulyom termése
(Veszprémi felv.)

egy része értékesülhet ilyen formában.

Az egész sulyomnövénynek mindössze egynolcad-egyted része válik legjobb esetben haltáplálékká, a többi elrothadva visszakerül a víz nagy anyagkörforgalmába. Miután ez viszonylag nagy mennyiséget jelent, a növény feliszapoló, feltöltő tevékenysége jelentékeny.

Az elmondottak alapján nem marad kétség afelől, hogy a sulyom haltenyésztésre szolgáló vizekben nem kívánatos.

Nézzük meg most az érem másik oldalát. Miért ragaszkodik az édesipar meglévő sulyomterületeinkhez és miért látná szívesen e területek további bővítését.

Az elmúlt században történt folyóvízszabályozások előtt hazánkban kiterjedtebb vízterületeket borított sulyom, annak gyűjtését és táplálékként való felhasználását régebbi leírásokban olvashatjuk. Különösen a Tisza vidékén dívott a főtt sulyom evése és a gesztenyéhez hasonlóan történő piaci árúsítása. A szegényebb lakosság kenyér helyett sulyomból

készült lepényt fogyasztott. Lisztjéből már a régi egyiptomiak kenyeret sütöttek, leveleit pedig állatok takarmányozására használták fel. Igen nagy tömegben gyűjtötte, természetesen és használta fel régi idők óta Ázsia népe. A cári Oroszország déli kormányzóságában, Kasmirban, Előindiában, Mandzsúriában, Japánban, Kinában jelentős néptáplálékként szerepelt, úgyhogy nagy hajók rakományaként forgalmazta a kereskedelem. Itt kell megemlítenünk, hogy Ázsiában több, a miénknél nagyobb termésű jaja honos.

A sulyom szúrós csonthéjas termése kb. 50% keményítőt tartalmaz, mellette jelentős mennyiségű szőlőcukor, fehérje, zsír szerepel, mint értékes tápanyag. A terméséj pedig kb. 10% cseranyagot tartalmaz.

Természetesen mint vízi termény, igen nagy a víztartalma, és talán ez a feldolgozás legnagyobb hátránya.

Az első hazai nagyüzemi hántolásakor átlag 28%-os lisztkihozatal érték el 1955. évben. (A liszt kilogrammjáért 20 forintot fizettek.)

A termelés rentabilitására vonatkozóan csak néhány adatot kívánok megemlíteni. Egy növény 5—10 drb. termést érlel, ezek 1—2 dekagrammosak. Kataszteri holdankénti termésére konkrét adataink nincsenek, egyesek szerint 150—200 métermázsas mennyiségek is várhatók évente. Természetesen vetőmagról évről évre gondoskodni kell abban az esetben, ha a termések összeszedése tökéletes, mert a sulyom egyéves növény, csak magról szaporodik.

Felmerült a nagyobb termésű ázsiai sulyomfajok hazai megtelepítésének kérdése is. A Kínai Népköztársaság rendelkezésünkre bocsátott kísérleti célokra jó néhány fajt, melyeknek vetőmagjai egyelőre kutatóintézetek laboratóriumában és kísérleti tavaiiban mutatkoznak be, és ha megfelelőnek bizonyulnak hazai termesztésre, akkor kerül majd sor nagyobbarányú telepítésekre. Azt hiszem az természetes, hogy adott esetben illetékesek a legmesszebbmőnően figyelembe veszik a halászati és haltenyésztési érdekeket, s nem fogunk úgy járnunk a külföldi sulyomtelepítéssel, mint a naphallal és törpeharcsával. **dr. Veszprémi Béla**

AZ ELSŐ ÉVNEGYEDBEN a halgazdaságok teljesítették halexporttervüket. Exportunk volt Csehszlovákiába, az NDK-ba, Nyugat-Németországba és Bécsbe. Lehetséges, hogy április folyamán néhány vagon compót Olaszországba is szállítunk. A nyugatnémet és bécsi igények rendkívül nagyok, s ezeknek csak néhány helyen tudnak eleget tenni. Nemcsak a pikkelyezettség, hanem a forma és bizonyos nagyság szerinti kívánalom teljesítésével lehet csak ezeket a piacokat biztosítani. Az exportérek megkívánja, hogy legálább nagyobb halgazdaságaink jobban törődjenek a tükrös ponty előállításával és a 30 dekán felüli compó termelésével.



A ponty mélyhűtéséről

A friss állapotban lévő ponty épen úgy mélyhűthető, mint bármely más nagyobb testű hal. A mélyhűtés technikája azonban bizonyos mértékű változtatást, illetőleg módosítást igényel a ponty testnagysága és zsírossága következtében.

A mélyhűtés során abból az áruból lesz jó tartós és a fogyasztó szempontjából meg nem változott értékű áru, mely a lehető legrövidebb időn belül hűl le, a sejtekben lévő víz tehát nem fagy meg nagy kristályok formájában, mely a sejtek anyagát és falát összeroncsolja. A gyors lehűlés következtében ugyanis a sejtek víztartalma egészen apró kristályokban fagy meg, mely sejtroncsolást nem végez. A nagy ponty teste nehezen hűl át rövid idő alatt. Kívánatos tehát a hűlés ütemének meggyorsítása érdekében a kilogrammnál nagyobb testű pontyok hasfalának a felnyitása, kibelezése és a hasüreget szétfeszítése beillesztett pálcák segítségével. 2 kg-on felüli áru mélyhűtésekor ezt az eljárást minden körülmények között meg kell tenni.

A már mélyhűtött áru glazurozására is nagy súlyt kell vetni a pontyok esetében, mert a hasüreg felől, de a pikkelyes bőrről át is behatoló levegő oxigéntartalma a hal könnyen oxidálódó zsírmétegét oxidálja, ez avasodás formájában mutatkozik. A glazurozást mélyhűtött árun úgy hajtjuk végre, hogy a mélyhűtött halat 1–2 C° melegvízbe mártjuk egészen rövid időre, fürdővízből kiemelt árura a víz vékony jégréteg formájában egyenletesen ráfolyik és szigeteli az árut.

A továbbkezelés érdekében kísér-

letezni lehetne teljesen felpucolt pontyok mélyhűtésével is, mely minden körülmények között jobb volna, mert csak szeletelni kellene a felhasználás előtt.

Ponty, filészeletek formájában,

tömbökben is fagyasztható volna, arra vonatkozólag azonban nincs tapasztalatunk, hogy a zsíros tógazdasági ponty erre a célra alkalmas-e. Nem áll-e elő nem kívánatos avasodás az ilyen árunál. Valószínű az, hogy a nem zsíros pontyoknak ilyen feldolgozásának nincs akadálya.

(Dr. W. E.)

TILALMI TÁBLÁZAT

a földművelésügyi miniszter 7/1957/III. 13/F. M. sz. rendelete alapján

M é r e t e m	Ponty súllya	Köcsül-10	Kecsege	Harcsa	Márna	B. ón	Fekete sügér	Pisztráng	Rák	Kagyló
	32	30 20	40	42	40	30	25	22	9	5 8

Általános tilalom a Balatonon és vízrendszerén:

1957. április hó 25. napjától május 25. napjáig

Az akadókön és befolyókön pedig 1957. április hó 1. napjától május hó 25. napjáig

Fajlagos tilalom a Balatonon	I. 1. IV. 1. VI. 10.	J. 1. V. 25.	V. 1. VI. 10. 3.	IV. 1. V. 25.	X. 15. V. 1. J. 1. XII. 31.	IV. 15. VI. 10.
Fajlagos tilalom az egyéb term. vizeken 5.	V. 1. VI. 21.	IV. 1. IV. 30.	V. 1. VI. 21. 4.	V. 1. VI. 28. 3.	V. 1. VI. 21. 4.	mint a Balatonon mint a Balatonon

A kíméleti tereken tilos mindennemű halászat és horgászat 1957. március 18-tól június hó 28. napjáig

1. A Tisza és mellékfolyóiból -- a Kőrösök kivételével.
2. A Kőrösökből és az egyéb természetes vizekből.
3. Csak a 10 kg. alatti súlyú harcsa fogása tilos.
4. A Kőrösökön egész éven át tilos a márna és a kecsge halászata és horgászata.
5. Az illetékes megyei mezőgazdasági osztály a HAKI szakvéleménye alapján 30 nappal meghosszabbíthatja, illetve 20 nappal megrövidítheti.



„Tilalmas a halászat ebatta.“ 1834-ből származó tábla Szilvásváradon (Pékh felv.)

HALÁSZAT

Felelős szerkesztő: Pékh Gyula

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest. V., Beloiannisz utca 8. IV. em.
Telefon: 111-253

Előfizetéseket felvesz a Posta Központi Hírlapiroda, Budapest. V., József nádor tér 1. Telefon: 180-850. csekk számszám: 61268

Felelős kiadó:

A Mezőgazdasági Könyv- és Folyóirat kiadó Vállalat igazgatója

Az előfizetés díja: Egy évre 36.— Ft.

Egyes szám ára: 3.— Ft.

Megjelenik havonta

Pédány szám: 1300

39106-689/2 — Révai-nyomda, Budapest. V.
Vadász utca 16. (Felelős vezető: Nvály D.)

A HALÉRTÉKESÍTŐ VÁLLALAT

(Budapest, V., Néphadsereg u. 10. Telefon: 111-687 és 115-893, távirati cím: Halértékesítő Budapest) az ország egyedüli halnagykereskedelmi vállalata, a haltenyésztéssel és halászáttal foglalkozó állami vállalatok, gazdaságok és intézmények haltermésének kizárólagos értékesítője. Termelőszövetkezetek haltermését is részben vagy egészben megvásárolja. — Budapesti nagyker. telepek: IX., Csarnok tér 5. (tel.: 180-207) és IX., Gönczy Pál u. 4. (telefon: 188-721) Élőhalszállító vagonpark: Budapest-Kelenföld p. u. (telefon: 268-616). Fiókiüzletek: Baja, Debrecen, Gyöngyös, Győr, Kaposvár, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Siófok, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Tatabánya, Veszprém. Balatoni kirendeltség: Siófok.